

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Ragne Jaama, Pauline Jamnes

RAHATARKUSE MATKARINGI TEADMISTE AVARDUMINE 6-7 AASTASTEL
LASTEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: algõpetuse nooremlektor Külli Hiimäe-Metsar

Tartu 2025

Resümee

“Rahatarkuse matkaringi teadmiste avarumine 6-7aastastel lastel“

Laste teadmised rahatarkusest mõjutavad nende toimetulekut igapäevaelus. Rahatarkus on üks ettevõtluspädevuse alapädevustest. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel ühes lasteaias läbi viidud matkaringide näitel. Uurimises osales üheksa last. Andmeid koguti intervjuude abil ja andmeid analüüsiti kvalitatiivselt. Tulemustest selgus, et laste teadmised rahatarkuse teemadel paranesid pärast nelja matkaringi. Kõige suurem teadmiste kasv toimus kategooriates hind, klient ja säästmine. Väikseim muutus ilmnis kategoorias teenus. Arutelu tõi välja vajaduse süsteemse ja järjepideva rahatarkuse teemade käsitlemise järel rahatarkuse õpetamisel. Edasistes uuringutes võiks uurida laste rahatarkuse teadmiste püsimist ajas, laiendada uuringut eri lasteaedadesse ning võrrelda erinevate õpetamismeetodite tõhusust rahatarkuse omandamisel.

Võtmesõnad: ettevõtluspädevus, koolieelne lasteasutus, eelkooliealised lapsed, rahatarkus, matkaring

Abstract

“The development of financial literacy knowledge in 6–7-year-old children through a hiking-based learning group”

Children’s knowledge of financial literacy influences their ability to cope in everyday life. Financial literacy is one of the sub-competencies of entrepreneurial competence. The aim of this bachelor’s thesis was to identify the changes that occur in the financial literacy knowledge of 6–7-year-old children through participation in hiking-based learning sessions conducted in one kindergarten. Nine children took part in the study. Data were collected through interviews and analyzed qualitatively. The results showed that the children’s knowledge of financial literacy improved after four hiking-based sessions. The greatest increase in knowledge was observed in the categories of price, customer, and saving. The smallest change occurred in the category of service. The discussion emphasized the need for a systematic and consistent approach to teaching financial literacy. Future studies could explore the long-term retention of financial literacy knowledge, expand the research to other kindergartens, and compare the effectiveness of different teaching methods in acquiring financial literacy.

Keywords: entrepreneurial competence, kindergarten, preschool children, financial literature, hiking

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Teoreetiline ülevaade	7
1.1. Rahatarkuse mõiste ja olulisus	7
1.2. Rahatarkuse õpetamise takistused ning lahendused.....	7
1.3. Rahatarkuse õpetamise meetodid lasteaias	9
1.4. Uurimisprobleem, töö eesmärk ja uurimisküsimused	10
2. Metoodika	10
2.1. Valim.....	10
2.2. Andmekogumine	11
2.3. Intervjuu kavade koostamine	11
2.4. Andmeanalüüs	12
3. Tulemused.....	13
3.1. Laste rahatarkuse teemalised teadmised enne matkaringide toimumist.....	13
3.2. Laste rahatarkuse teemalised teadmised peale iga matkaringi.....	14
3.2.1. Esimene matkaring.....	15
3.2.2. Teine matkaring.....	15
3.2.3. Kolmas matkaring	16
3.2.4. Neljas matkaring	17
3.3. Laste rahatarkuse teemalised teadmised peale matkaringe	18
4. Arutelu	19
4.1. Töö piirangud, praktilised väärtused ning soovitusel edasisteks uuringuteks.....	20
Tänuõnad	21
Autorsuse kinnitus.....	21
Kasutatud kirjandus.....	22

Lisad	26
Lisa 1. Nõusolekuleht lapsevanematele.....	26
Lisa 2. Õpetajate eelintervjuu kava	28
Lisa 3. Õpetajate järelintervjuu kava.....	30
Lisa 4. Eelintervjuu kava lastele.....	31
Lisa 5. Intervjuu oktoober 2024	33
Lisa 6. Intervjuu november 2024.....	35
Lisa 7. Intervjuu detsember 2024	37
Lisa 8. Intervjuu jaanuar 2025	39
Lisa 9. Järelintervjuu küsimused lastele	41
Lisa 10. Väljavõtted transkriptsioonidest	43
Lisa 11. Eelintervjuu kooditabel.....	44
Lisa 12. Oktoobrikuu intervjuude kooditabel.....	45
Lisa 13. Novembrikuu intervjuude kooditabel	46
Lisa 14. Detsembrikuu intervjuude kooditabel.....	47
Lisa 15. Jaanuarikuu intervjuude kooditabel	48
Lisa 16. Jaanuarikuu intervjuude kooditabel (2)	49
Lisa 17. Järelintervjuu kooditabel	50

Sissejuhatus

Rahatarkus ehk finantskirjaoskus on finantsteadlikkuse, teadmiste, oskuste, hoiakute ja käitumiste kombinatsioon, mis on vajalik usaldusväärsete finantsotsuste tegemiseks (OECD, 2023). Igapäevaselt tuleb inimestel langetada finantsotsuseid ning mida varem alustada teekonda rahatarkuse teadmiste, oskuste, hoiakute ja käitumise kujundamisel, seda paremini osatakse tulevikus rahaküsimustes toimida (Kollom *et al.*, 2023).

Rahatarkuse teemat on kirjeldatud koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas järgnevalt: valdkonnas *Mina ja keskkond* on välja toodud, et õppe-ja kasvatustegevuste tulemusel 6-7aastane laps nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid, suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt. Valdkonnas *Matemaatika* on kirjeldatud, et õppe-ja kasvatustegevuste tulemusel 6-7aastane laps eristab enamkasutatavaid rahaühikuid (euro, sent) (Koolieelse lasteasutuse riiklik ..., 2008). Oluliseks rahatarkuse õpiväljundiks on lapse oskus teha vahet soovidel ja vajadustel, võrrelda poes hindu ning mõista raha säästmise oskuse põhjusi (Puspitarona *et al.*, 2019). Paraku näitavad uuringud, et lastel ei ole piisavalt oskusi ja teadmisi, kuidas rahaga õigesti toimetada (Gold, 2022).

Kuue kuni seitsme aastaste laste õppimise soodustamise kohta on varasemalt toodud välja avastusõppe meetod. Avastusõppe keskendub praktilisele õppimisele, kus lapsed kogevad ja uurivad läbi käeliste tegevuste, mängude ja katsetuste (Kollom *et al.*, 2023). Avastusõppe kaudu arenevad laste sotsiaalsed pädevused ning see toetab laste loovust (Hellak, 2012). Loovusel on oluline osa ettevõtluspädevuse arengus, mille üks alapädevustest on rahatarkus. Kuivõrd rahatarkus on ettevõtlusõppe osa ja ettevõtluspädevuse üks alapädevustest (Bacigalupo, 2016), siis lähtutakse siin laste õpetamisel ajalooliselt konstruktivismi ja kogemusõppe põhimõtetest.

Üheks rahatarkuse õpetamise meetodiks lasteaias võib olla õuesõppel põhinev matkaring. Õuesõpe on õppemeetod, mis toetub vaatlustele, isiklikule avastusele ja kogemusele ning mõtlemise arendamisele läbi analüüsi, sünteesi ja järelduste tegemise. See meetod hõlmab õppekäike, matku ja katseid looduslikus keskkonnas, võimaldades õppijatel kogeda ja mõista õpitavat kõikide meelte abil. Õuesõpe võimaldab ümbruskonda tundma õppida ja mõista seda vahetult läbi kogemuse (Dahlgren & Szczepanski 2006, viidatud Vihman, 2016).

Matkaring on huviring, mille liikmed osalevad koos matkadel, kus osaliselt looduses viibimine soodustab õppimist ja arusaamist erinevates tegevustes (OpenAI, 2024). Uuritava lasteaias matkaringi tegevused põhinevad ettevõtlikkuspädevuse edasiandmiseks koostatud

ettevõtlus- ja karjääriõppeprogrammi õppematerjali „Vinks-Vonks 2: julgeb ja proovib“ ainetel.

Käesoleva lõputöö eesmärgiks on välja selgitada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel ühes lasteaias läbi viidud matkaringide näitel.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Rahatarkuse mõiste ja olulisus

Rahatarkus on teadmiste, oskuste, hoiakute ja käitumise kogum, mis on vajalik, et teha rahaasjades arukaid otsuseid, mis tagavad isikliku ja ühiskondliku heaolu (Kollom *et al.*, 2023). Rahvusvaheliselt kasutatakse finantsteadmistest rääkimisel mõistet “finantskirjaoskus”, kuid Eesti kontekstis on kasutusel sõna “rahatarkus” (Pärna, 2023). Ühiskonnas on rahatarkuse teadvustamine ja õppimine muutunud järjest aktuaalsemaks, sest tajutakse oskamatus rahaaegade korraldamises. Näiteks 2019. aasta koroonapuhang, mis põhjustas paljudel inimestel rahalisi probleeme (Faulkner, 2022). Inimestel on üha suurem vastutus enda rahaasjade korraldamisel, kuna ootamatud sündmused ning keerulised tooted ja teenused võivad tekitada väljakutseid rahaga seotud otsuste tegemisel (Mändmaa, 2019; Voomets *et al.*, 2021).

Kuigi täiskasvanud teevad enamiku finantsotsuseid (Batty *et al.*, 2015), puutuvad ka lapsed rahaga kokku (APPG, 2021). Lapsed tegelevad lihtsamate finantsotsustega, näiteks ostavad suupisteid (Puspitarona *et al.*, 2019). Rahatark laps oskab teha vahet soovidel ja vajadustel, võrrelda poes hindu ning säästa raha (Puspitarona *et al.*, 2019). On selgunud, et lastel ei pruugi olla piisavalt oskusi ja teadmisi, kuidas rahaga õigesti toimetada (Gold, 2022). Teadmised ja hoiakud peavad praktikas avalduma, et saavutada rahalist turvatunnet (Rahandusministeerium, 2021). Rahatarkuse õpetamine on keeruline, sest see nõuab õpetajalt lisaks laste teadmiste avardamisele ka käitumise muutumist. Õppimine peab toetuma õppija mõtlemise arengule ning eesmärgid peaksid olema realistlikud ja suunatud rahatargale tegutsemisele (Tallinna Ülikool [TLÜ], TalTech, 2023).

1.2. Rahatarkuse õpetamise takistused ning lahendused

Rahatarkuse õpetamist mõjutavad mitmed tegurid. Õpetajad toovad välja mitmeid takistusi, mis seostuvad rahatarkuse õpetamisega lastele (Pärna, 2023). Üks takistustest on seotud õpetaja isikliku huvi ja motivatsiooniga rahatarkuse suhtes (Civitta Eesti AS, 2020). Rahateemadest huvitatud õpetajaid on vähe (Rahandusministeerium, 2021). Samuti mõjutavad õpetaja teadmised rahatarkuse õpetamisest laste õpiväljundite saavutamist (Riitsalu & Murakas, 2019). Selleks, et saavutada laste ettevõtlikkus ja ettevõtluspädevus, on oluline lasteaiaõpetajate individuaalsed vajadused professionaalseks arenguks ja rahatarkuse

õpetamiseks oleksid kaetud. See on oluline, et õpetajad saaksid arendada erialast pädevust ning sellega tagada loovuse ja paindlikkuse õpetamisprotsessis (Hadi, 2019).

Õpetajad arvavad, et rahatarkuse koolitused on kõrge tasemega, vajalikud ja kasulikud, kuid nendes osalemine mõjutab rahatarkuse õpetamise võimekust vähesel määral. Samas, peamiste põhjustena toovad õpetajad välja, koolituste ebasobivatel aegadel või ühekordselt toimumise ning koolituste keskendumise majanduse ja ettevõtluse teemadele, mitte rahatarkuse õpetamisele (Civitta Eesti AS, 2020; Rahandusministeerium, 2021). Õpetajatel on võimalus oma teadmisi täiendada ja hoida kaasaegsetena, lugedes teemakohaseid raamatuid, näiteks Jaak Roosaare “Rikkaks saamise õpik” ning kuulates taskuringhäälinguid, näiteks Kristjan Liivamäe ja Katri Telleri “Rahareede” (Pärna, 2023). Lisaks on loodud Rahandusministeeriumi poolt õpetajatele mentorklubid ja õppematerjalidele juurdepääs (Rahandusministeerium, 2023). Lasteaiaõpetajatele on kättesaadavad Edu ja Tegu programmi (2016-2023) materjalid.

Huvi, motivatsiooni ning koolituste olemasolu kõrval mõjutab rahatarkuse käsitlemist ka koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, kus rahatarkust ei ole mainitud. Rahatarkuse teemadel on kirjeldatud riiklikus õppekavas järgnevalt: valdkonnas *Mina ja keskkond* on välja toodud, et õppe- ja kasvatustegevuste tulemusel 6-7aastane laps nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid, suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt. Valdkonnas *Matemaatika* on kirjeldatud, et õppe- ja kasvatustegevuste tulemusel 6-7aastane laps eristab enamkasutatavaid rahaühikuid (euro) (Koolieelse lasteasutuse riiklik ..., 2008). Lahendusena on rahatarkuse kui elukestva õppe võtmepädevuse raamistikku käsitlevas uuringus toodud mitmete õpetajate arvamus, et rahatarkus võiks olla üldpädevusena õppekavas aidates selliselt õpetajatel mõista teema olulisust (Aarna *et al.*, 2021).

Rahatarkuse õpetamise takistusena on õpetajad välja toonud õppematerjalide vähesuse ja kättesaadavuse õppeasutuse jaoks (Civitta Eesti AS, 2020). Lahendusena on Rahandusministeeriumi veebilehel näited õppematerjalidest, kuigi need vajavad kohandamist lasteaias kasutamiseks. Näitena on toodud L. Kleini “Minu esimene raha”, mis kirjeldab teemat *raha*. Ettevõtlikkuspädevuse õpetamiseks on koostatud õppematerjal “Vinks-Vonks 1: avastab ja seikleb” ning “Vinks-Vonks 2: julgeb ja proovib”. Need materjalid on mõeldud ettevõtliku hoiaku kujundamiseks. Muuhulgas käsitletakse emotsioonide, algatamise, rahatarkuse alateemat *raha*, kasvamise teemasid. MTÜ Ettevõtlusküla on loonud simulatsioonimängu “Minu Raha”, mis sobib 5-9aastastele lastele panga tegevuse mõistmiseks, töö käimise vajalikkusest ning vajaduse ja soovi erinevusest ostlemisel. Rahaga seonduvad mõned osad Jänku Jussi multifilmide hulgast, mis sobivad lasteaias aruteludeks

(Rahandusministeerium, *s.a.*).

Rahateemade õpetamine võib olla nii väljakutse kui võimalus õpetajatele. On oluline, et õpetajad oleksid ise huvitatud ja motiveeritud rahatarkuse teemast (Civitta Eesti AS, 2020).

1.3. Rahatarkuse õpetamise meetodid lasteaias

Alushariduses kasutatavad õppemeetodid kujundavad laste arengut (Birbili & Kontopoulou, 2015; Grohmann *et al.*, 2015; Amagir *et al.*, 2018; Bae *et al.*, 2022, viidatud Kollom *et al.*, 2023). Rahatarkuse eesmärgistatud ja eakohase õpetamisega on oluline alustada võimalikult vara s.o. 0-5 eluaastast (TLÜ, TalTech, 2023). Rahatarkuse hästi planeeritud õppimine eelkoolieas tegevuste ja kogemuste kaudu kujundab tugeva aluse rahatarkuse oskustele ja teadmistele (Birbili & Kontopoulou, 2015; Grohmann *et al.*, 2015; Amagir *et al.*, 2018; Bae *et al.*, 2022, viidatud Kollom *et al.*, 2023).

Rahatarkuse õppemeetod lasteaias on teemakohane mäng, kus lapsed saavad aktiivselt osaleda ja kasutada oma loovust (Seikkula-Leino *et al.*, 2023). Rahatarkuse õpetamisel pakuvad rollimäng ja sotsiodraama häid võimalusi täita lastel erinevaid rolle ning lahendada probleeme. Rollimängu kestel saab laps kogemusi rollist ja sellega kaasnevast käitumisest, mis tuuakse oma mängu kaasa. Sotsiodraama käigus saab õpetaja analüüsida laste suhteid, nende väärtusi ja hoiakuid (Kollom *et al.*, 2023). Selle jaoks, et laps mängides õpiks, peab mäng olema turvaline ja tagasisidestatud (Rugelj & Pata, *s.a.*).

Rahatarkuse teema õppimisel on võimalik lastel lahendada päriselulisi ülesandeid avastusõppe kaudu. Eakaaslastega koos ülesannete lahendamine toetab omakorda sotsiaalset ja kognitiivset arengut. Päriseluliste probleemide lahendamiseks on üks meetod küsimuste küsimine, sealhulgas juhendada lapsi küsima õigeid küsimusi ning sõnastama neid nii, et nad saaksid lahendamiseks vajalikke vastuseid või leida neid ise. Selline viis aitab lastel kogeda protsessi, mis seondub otsuste tegemise ja nende tagajärgedega. Rahatarkuse teemaga saab õpetada planeerimist ja arvutamist ning teha järeldusi tegevuse ja valikute üle (Kollom *et al.*, 2023).

Lastega filosoferimine rahatarkuse teemal aitab mõista lastel juba varases eas raha väärtust ja rolli nende elus. Õpetaja ülesandeks on küsida avatud ja suunavaid küsimusi, kus lapsed saavad rääkida oma kogemustest ja teha oletusi ning järeldusi. Oluline on vestluse eesmärk ning kõik osalejad saavad oma arvamust ja kogemust väljendada. Rahatarkuse teemade arutelude juurde tuleks lõimida ka teisi teemat toetavaid tegevusi, näiteks rahakassa

meisterdamine (Kollom *et al.*, 2023).

Ettevõtlusvaimu kasvatamine lapseas seisneb põhiliselt lapse iseseisvuse, iseloomujoonte, vastutustundlikkuse, optimismi ja visaduse kasvatamises. Seetõttu võib ettevõtlusõpe olla programmide kaudu integreeritud või põimitud tegevustesse, mille rakendamisel ei kaasata ainult direktoreid, õpetajaid ja lapsi, vaid ka lapsevanemaid (Aslam *et al.*, 2021; Moreno-Herrero *et al.*, 2018). Täiskasvanute eeskuju ja kogemuste jagamine pakub lapsele mitmekesist õpikeskkonda. Lasteaiaõpetajate ja lapsevanemate koostöös ning laste kaasamisel soodustatakse laste arengut, kujundatakse ühiseid väärtushinnanguid, hoiakuid ja käitumisnorme. Ettevõtlusega seotud lapsevanemaid kaasates õppe-ja kasvatustegevustesse, kus tutvustatakse rahateemalist tegevust või ametit, saavutatakse rahatarkuse õpiväljundeid (Moreno-Herrero *et al.*, 2018). Rahatarkuse teemal arutlemiseks kodus ja lasteaias on palju abi eakohasest laste- ja õppekirjandusest (Kollom *et al.*, 2023).

1.4. Uurimisprobleem, töö eesmärk ja uurimisküsimused

Ühiskonna heaolu ja inimeste toimetulek kasvavad, kui rahatarkuse teadmisi arendatakse juba lasteaias. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava ei käsitle rahatarkuse teemat piisava põhjalikkusega. Õpetajatel on vähesed teadmised rahatarkuse õpetamise võimalustest, teemadest, meetodidest ja nende rakendamisest lasteaias. Seetõttu võivad jääda eelkooliealiste laste rahatarkuse alased teadmised piiratuks. Töö eesmärk on välja selgitada, millised rahatarkuse alateemade teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel ühes lasteaias läbi viidud matkaringide näitel. Töö eesmärgist lähtuvalt püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on laste teadmised rahatarkusest enne matkaringide toimumist?
2. Milliseid rahatarkuse teadmisi väljendavad lapsed intervjuudes peale iga matkaringi?
3. Kuidas on muutunud laste rahatarkuse teemalised teadmised peale nelja matkaringi?

2. Metoodika

Bakalaureusetöös kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Kvalitatiivne uurimisviis võimaldab uurida loomulikes tingimustes, saades detailselt kirjeldusi inimeste arvamusel (Savenye&Robinson, 2001, viidatud Õunapuu, 2014).

2.1. Valim

Uurimuses osales 9 last koolieelikute rühmast ühest lasteaiast kolmest erinevast majast. Ühest majast osales kaks last, teisest majast kolm last ja kolmandast majast neli last. Kõik lapsed

olid vanuses 6-7 aastat. Valimiks oli mugavusvalim (Rämmer, 2014), millesse kuulus meie kättesaadav lasteaed. Lasteaed asub vallas. Valimi kriteerium oli, et intervjuueeritavad käiksid lasteaia, kus rahatarkuse teemaline matkaring 2024/2025 õppeaastal läbi viidi. Uurimuses osalemine oli vabatahtlik ning intervjuud viidi läbi perioodil oktoober 2024-jaanuar 2025. Lisaks osalesid kaks lasteaiaõpetajat, kes andsid hinnangu isiklike rahatarkuse alaste teadmiste ning laste teadmiste avarustumise kohta. Õpetajad viisid lastega läbi matkaringid ning sellele eelneva ja järgneva õppeprotsessi rahatarkuse teemade selgitamisel.

2.2. Andmekogumine

Rahatarkuse teadmiste avarustumise uuringu läbiviimiseks laste ja õpetajate intervjuueerimiseks lasteaia koostati küsimused, mille põhjal viidi läbi intervjuud laste ja õpetajatega. Enne intervjuude läbiviimist koostasime lapsevanematele uuringut selgitava sisuga nõusolekulehed (vt Lisa 1), mille palusime ühtlasi allkirjastada. Lastelt palusime suuliselt anda nõusolek uuringus osalemiseks enne intervjuud. Laste ja õpetajate isikuandmeid on töös kasutatud isikustamata kujul (pseudonüümid), juhindudes isikuandmete kaitse seadusest. Samuti ei ole võimalik töö tekstis tuvastada lasteaeda ega ettevõtteid, kus uurimus läbi viidi (Isikuandmete kaitse seadus, 2018).

Intervjuude kavade koostamiseks oli vaja teavet lasteaia õpetajate tegevuskava, rahatarkuse õpetamise viisi ja õppematerjali kohta. Rahatarkuse matkaringi läbi viinud õpetajad andsid ülevaate enda eelteadmistest rahatarkuse õpetamisel ning lastele kavandatud teemakohastest tegevusest enne matkaringide toimumist (vt Lisa 2). Õpetajatega läbiviidud intervjuud olid poolstruktureeritud (Lepik *et al.*, 2014). Õpetajad tutvustasid intervjuu käigus õppematerjali, millest rahatarkuse õpetamisel lähtusid ning alateemasid, mida soovisid lastele matkaringide kaudu õpetada. Intervjuus avaldasid õpetajad oma arvamuse matkaringi eeldatavast kasust lapsele. Peale matkaringe küsisime neilt (vt Lisa 3) arvamusi läbitud matkaringide kasulikkuse kohta.

2.3. Intervjuu kavade koostamine

Intervjuude kavades küsimuste koostamise aluseks olid õppematerjal, millele matkaring põhineb ehk “Vinks-Vonks 2: julgeb ja proovib” ning lasteaia matkaringi tegevusplaanis olevad küsimused. Õpetajatega viisime läbi eelintervjuu uurimaks õpetajate poolt kavandatud matkaringide sisu, valikut (vt Tabel 1).

Tabel 1. Matkaringide teemad ja külastatavad ettevõtted

Matkaringi teema ja külastuse aeg	Ettevõtte suurus ja tegevusala
Klient (25.10.2024)	Väikeettevõtja, tootmisettevõtte
Toode, teenus (15.11.2024)	Väikeettevõtja, metallitööstus Väikeettevõtja, puidutööstus
Säästmine, hind (02.12.2024)	Suurettevõtte, toidupood Suurettevõtte, mänguasjapood
Kulutused, kokkuvõid, taaskasutus (20.01.2025)	Väikeettevõtja, loomade varjupaik

Intervjuu eesmärgiks oli küsimuste abil uurida lapse rahatarkuse teadmise avaldumist.

Intervjuu kavad lastele (vt Lisad 4-9) koosnesid 12-18 küsimusest, millest kolm olid vestlust sissejuhatavad (v.a eel-ja järelintervjuud), 4-10 küsimust esitati rahatarkuse teemadest arusaamise selgitamiseks ning 5-6 küsimust konkreetse matkaringi kohta, kus lapsed said oma muljeid ja mõtteid vabas vormis jagada.

Kavade küsimuste koostamisel lähtuti õpetajate poolt tegevuskavas antud teemadest. Küsimused iga matkaringi teema kohta esitati eesmärgiga saada lapse teadmiste avardumise kohta informatsiooni. Järelintervjuu vastuste põhjal sooviti selgitada, kuidas kontsentreerisid laste teadmised kõikide matkaringide tulemusena. Õpetajaid intervjueriti eesmärgiga võrrelda laste küsitlemise tulemusi õpetajate arvamusega õpilaste teadmiste avardumisest.

Viisime iga lapsega läbi ühe intervjuu enne esimest matkaringi, seejärel intervjuerisime iga last vahetult peale matkaringi toimumist ning peale nelja matkaringi toimumist viisime läbi kokkuvõtliku järelintervjuu. Igaks intervjuuks oli koostatud kava, kuid vajadusel täpsustasime ning vahetasime küsimuste järjekorda (Lepik *et al.*, 2014). Uurijad olid matkaringides kaasas ja vaatlesid tegevusi (Uibu *et al.*, 2016).

2.4. Andmeanalüüs

Intervjuud salvestati telefoni abil rakendusega “Voice Memos”. Laste ja õpetajatega läbiviidud intervjuud transkribeerisime ehk muutsime helifailid kirjalikeks tekstideks (Linno, 2020). Transkribeerimisel laadisime helisalvestised arvutisse ning seejärel kasutasime TTÜ Küberneetika Instituudi kõnetehnoloogia labori avalikku kõnetuvastuse teenust *tekstiks.ee* (Olev & Alumäe, 2022). Seejärel tegime transkriptsioonides vajaduse korral parandusi ning

seejärel kustutasime helifailid seadmetest, jättes alles kirjaliku teksti, mis tagab töö eetilistele nõuetele vastavuse (Mäesalu, 2023). Ühe intervjuu kirjalik tekst (vt Lisa 10) oli keskmiselt 6 lehekülge. Töö kaitsmise järel kustutame andmefailid.

Andmete analüüsimiseks valisime kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi. See võimaldas keskenduda teksti olulistele tähendustele, püüdes näha mõtteavalduste terviklikku struktuuri. Koondasime iga intervjuu küsimuse alla iga lapse vastuse ning seejärel kodeerisime need vastuste sarnasusest lähtuvalt. Lisades esitatud koodipuud on koostatud, tuues välja teemale vastava peakategooria ja alamkategooriad. Alamkategooriate juurde on toodud vastajate koondvastused, mille põhjal analüüsitakse tulemusi (Kalmus *et al.*, 2015). Tulemused esitame bakalaureusetöös analüüsi lisadena.

3. Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel ühes lasteaias läbi viidud matkaringide näitel. Intervjuude tulemused esitatakse uurimusküsimuste kaupa ning nende illustreerimiseks kasutatakse tsitaate, mis on kirjutatud kaldkirjas. Eel- ja järelintervjuu tehti ka õpetajatega, et selgitada õpetajate arvamusi laste rahatarkuse teadmiste avarandumise kohta. Lisatulemusena tuuakse välja õpetajate arvamused.

3.1. Laste rahatarkuse teemalised teadmised enne matkaringide toimumist

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, millised on laste teadmisest rahatarkusest enne matkaringide toimumist. Selleks viidi läbi eelintervjuu, milles osales kaheksa last (vt Lisa 11). Küsimustest kujunes välja üks peateema *rahatarkus*, seitse alateemat: *kokkuhoid*, *säästmine*, *raha säästmise viisid*, *hind*, *toode*, *teenus* ja *klient*. Vastused kategoriseeriti õigeks, valeks, *ei tea* või osaliselt õigeteks vastusteks.

Lapsed oskasid üldiselt hästi kirjeldada kokkuhoidmise viise. Sõnal “kokkuhoid” on kaks tähendust: “arvestus ja piiramine millegi kulutamisel, säästmine, kokkuhoidmine; selle tulemus, sääst” või “kokku-, ütehoidumine” ([EKSS] “Eesti Keele Seletav Sõnaraamat”, 2009). Sellest tingituna jagunesid vastused kaheks. Raha kokkuhoiu mõttes vastati kogumist ja oma raha hoidmist. Teise definitsiooni järgi vastati *hoiad kokku*; *hoiad kõike kokku* ja *hoiame üksteist*. Kolm last ei teadnud vastust.

Säästmise tähendust teadis vaid üks laps, kes vastas *kui sa säästad raha*. Ülejäänud seitse last ei teadnud. Kui küsiti, mida saab säästa, vastasid lapsed erinevaid vastusevariante, nagu näiteks raha, mündid ja merekarbid. Selliseid vastusevariante pakkusid kokku viis last.

Kolm last ei teadnud, mida säästa saab. Uurides lastelt raha säästmise viiside kohta, teadsid kolm last, vastates *vähe makstes; kogudes* või *pangas säästes*. Nendest üks laps vastas ühtlasi, et raha saab säästa vastu andes (tõlgendus: vahetamine), mis on vale vastus. Viis last ei teadnud, kuidas saab raha säästa. Hinnaga seotud teadmised olid samuti nõrgad: viis last ei osanud selgitada, samas kolm last andsid korrektse vastuse, et hind on seotud rahaga.

Toote mõiste oli lastele mõnevõrra arusaadavam, sest kolm last vastasid, et see on midagi, mida saab poest osta, üks laps seostas seda sõnaga “toodetakse”. Toodete näiteid küsides oskasid taaskord kõik lapsed vastata. Välja toodi tarbekaupu, näiteks riided, ehted, mänguasjad, tass, pall. Toiduainete osas toodi välja piim, kotlet, suhkur, hapukoor, tarretis ja kumm.

Teenuse mõiste tekitas lastele kõige rohkem valesid vastuseid. Seitse last vastasid, et nad ei tea, mis see on, üks laps andis vale vastuse: “poest võtad asju”. Seitse last oskasid meie poolt toetatud küsimuste abil nimetada, et teenuseid saab mängutoas, juuksuris või ilusalongis. Üks laps vastas, et teenuseid saab mängides, mis on vale vastus.

Kliendi mõiste teadmine oli puudulik – kuus last ei osanud selle tähendust selgitada, kaks last pakkusid sobiva määratluse *isik, kes ostab*. Samas, kui küsisime, kus lapsed on kliendid, oskasid kõik lapsed vastusevariante pakkuda. Nendeks oli pood, kohvik, laad, buss, rong, hotell.

Eelintervjuu küsimuste kokkuvõtteks olid laste teadmised rahatarkuse alateemade osas varieeruvad. Mõisted *kokkuhoid, raha säästmise viisid, toode* (mõiste ja näited), *klient* (näited), *teenus* (näited) olid hästi tuntud ($\geq 50\%$ teadlikkus). Teisalt mõisted *säästmine, teenus* (mõiste), *klient* (täendus), *raha säästmise viisid, hind* olid kehvemini tuntud mõisted ($\leq 49\%$ teadlikkus).

Lisatulemusena selgus õpetajate intervjuust, et õpetajate teadmised enne matkaringe olid järgnevad: õpetaja number 13 vastas, et tal ei olnud väga palju teadmisi eelnevalt, kuid olemasolevad teadmised tulenesid varasemast kogemusest rühmas töötamisel, kus õppekavast tulenevalt õpetas ta lastele mõningaid rahatarkuse teemalisi mõisteid. Õpetaja number 8 tõi välja, et tema eelnevad teadmised põhinesid erinevatest raamatutest, mille ta ise on läbi lugenud.

3.2. Laste rahatarkuse teemalised teadmised peale iga matkaringi

Teise uurimisküsimusega sooviti teada saada, milliseid rahatarkuse teadmisi väljendavad lapsed intervjuudes peale iga matkaringi. Uurimistöö läbiviimiseks vaadeldi nelja erinevat

matkaringi, millest igaühele järgnes järelintervjuu. Iga matkaring oli seotud kindla rahatarkuse teemalise alateemaga.

3.2.1. Esimene matkaring

2024. aasta oktoobris toimunud kliendi teemalises matkaringis (vt Lisa 12). Selles matkaringis ja intervjuus osales kokku kaheksa last.

Esimese rahatarkuse teemalise küsimusega taheti teada saada, kes on klient. Kõige levinumad vastused, mida vastati kahel korral oli *Kes tahab midagi osta; Käib erinevates kohtades, näiteks poes või See, kes läheb poodi*. Ühekordselt oli laste vastusevariantideks ka *Kes tahab kuhugi minna; Rongis olivad ja See, kes läheb kohvikusse või vabrikusse*. Kaks last vastasid, et klient on *Rongijuht* ning *See, kes kogub raha*, mis on antud kontekstis vale vastus. Üks laps ei teadnud sõna “klient” tähendust. Enamus lastest suudab klienti defineerida tegevuse kaudu (ostmine, kuhugi minemine), kuid esines arusaamatusi rollide segiajamisel (nt rongijuht) või kliendi seostamisel pelgalt rahaga.

Kui lastelt uuriti, kus nemad on kliendid, tuli mitmeid erinevaid vastusevariante, näiteks rong (kuus korda), pood (neli korda), buss ja küünlavabrik (mõlemat kahel korral), mängumaa (üks kord). Lisaks vastati ühekordselt, et klient ollakse lasteaias ja autos, mida saab määratleda osaliselt õigeks. Valesid vastuseid pakuti ühekordselt, näiteks *Kodus* ja *Raha kogumisel*. Lapsed tajuvad ennast klientidena mitmetes igapäevastes olukordades ja kohtades. Märkimisväärne on rongi domineerimine vastustes, mis võib viidata kas hiljutisele kogemusele või muljet avaldanud tegevusele.

Järgnevalt taheti teada saada, kuidas peab klient käituma. Kõige rohkem mainiti *Ilusti* (viis korda); *Viisakalt* (neli korda) ning *Hea olema* või *Hästi* (kaks korda). Üksikult mainiti spetsiifilisemaid vastuseid, nagu näiteks *Ei lõhu; Ei löö; Mitte karjuma; Tubli olema*. Valesid vastuseid selle küsimuse puhul polnud.

Lastelt uuriti viimaks, et kui nad midagi ei osta, siis kas nad on kliendid. Vastused jagunesid täpselt pooleks: neli last vastas *Jah*, neli last *Ei*. Õigeks loeti vastust “Jah”.

3.2.2. Teine matkaring

Novembris 2024 toimus matkaring, mille teemaks oli toode ja teenus. Antud matkaringis osales kaheksa last (vt Lisa 13).

Kaheksast lapsest seitse nimetas, mis on toode. Üks laps tõi välja, et toode on piim ja vorst, mis ei ole otseselt vale vastus, kuid vastuseks oli oodatud selle sõna tähendust. Järgnevalt pidid lapsed nimetama vähemalt ühe toote. Toetatud vastusteks olid metall ja puit,

mida ütles seitse last. Laste endi väljamõeldud vastused olid järgnevad: piim, pulgakomm, buss, metall, pusle ja raud. Kõik lapsed lisasid omapoolse vastuse, ka need, keda esialgu pidi vastuste osas toetama.

Kuus last ei osanud nimetada, mis on teenus. Üks laps ütles, et teenus on maksmine, mis on osaliselt õige vastus. Üks laps vastas õigesti, et teenus on bussiga sõitmine. Lapsed pidid seejärel nimetama vähemalt ühe teenuse. Neli last ei osanud esialgu tuua välja ühtegi teenust, kuid toetatud vastuste puhul tuli välja, et teenuseks võib olla bussiga sõitmine ja giiditeenus. Üks laps vastas, et teenuseks on inimene, kuid see ei ole õige vastus. Lapsed oskasid selgitada, mis on toode, kuid teenuse tähendust ja näiteid ei osanud öelda. Selle olukorra võis tingida mürarikas keskkond, kus vastavat matkaringi korraldati.

3.2.3. Kolmas matkaring

Detsembris 2024 toimus kolmas matkaring, mille teemadeks oli säästmine ja hind. Antud matkaringis ja vastavas järelintervjuus osales kokku kaheksa last. Loodud kooditabeli põhjal (vt Lisa 14) kujunesid välja järgnevalt kirjeldatud laste teadmised.

Kui lastelt uuriti, mis on säästmine, vastasid kolm last, et säästmine võib olla kogumine, maksmine ja ostmine. Suunavate küsimustega toetati kahte last, kes vastasid *Kui sa ostad odavama pulgakommi*. Kolm last vastasid *Ei tea*.

Järgnevalt uuriti, kuidas saab raha säästa. Kaks last vastasid suunavate küsimuste abil *Odavamaid asju ostes*. Laste endi välja mõeldud vastused olid *Pangast; Raha kaitsta, et raha ära ei kaoks ja Keegi annab sulle raha*. Kolm last ei osanud küsimusele vastata.

Ostunimekirja tähendust küsides jagunesid vastused kolmeks: üks laps vastas *See, mis sa saad peale ostmist*, neli last vastas *Paber, millelt sa vaatad, mis osta tahad*, kolm last vastasid *Ei tea*.

Hinna alateema puhul küsiti lastelt, mis on hind. Neli last ütlesid *Palju asi maksab*, kaks last ütlesid, et hind on *Numbrid*, mis on osaliselt õige ning kaks last vastasid *Ei tea*. Kui lastelt uuriti, millel ei ole hinda, saadi erisuguseid vastuseid. Kõik kaheksa last vastasid kokkuvõttes järgnevalt: prügikastil; intervjuerijal; tasuta asjadel; paberitel; majal; autodel; kommidel; asjal, mis on riiuli peal. Kui lastelt küsiti, kas hind on alati rahaline, jaotusid vastused kolmeks: viis last vastasid *Jah*, kaks *Ei* ning üks *Ei tea*.

Hindade võrdlemise vajaduse teemal jaotusid vastused kaheks. Kolm last ei teadnud vastust, viie lapse koondvastus on järgnev: *Teised tahavad ka raha saada; siis saab raha; selleks, et teada, milline hind on; et seda osta; et oleks aus ost*.

Laste teadmised olid säästmise ja hinna suhtes üldiselt heal tasemel, kuid tuli ette küsimusi, mille puhul pidi neid suunama. Parem arusaam oli neil hinnast ja sellest, mis asi üldse hind on. Sellele aitas kaasa poes käimine enne intervjuud. Lapsed said ise hindasid vaadata ja omale midagi osta selle raha eest, mis oli neile kodust kaasa antud. Raskemaks teemaks osutus neile säästmine, milles pidi neid rohkem suunama vastustega. Säästmise teemaga nad otseselt poes ja matkal kokku ei puutunud. Ostunimekiri oli lastele osaliselt tuttav, kuna varasemalt koostati lasteaias loetelu soovitud toodetest. Siiski ei olnud selle kasutusviis poes kõigile selge, kuna vähesed kasutasid seda.

3.2.4. Neljas matkaring

Jaauaris 2025 toimus neljas matkaring, mille teemaks oli kulutused, kokkuvõid ja taaskasutus (vt Lisa 15,16). Selles matkaringis osales kaheksa last.

Viis last kaheksast tõi välja, et nad ei tea, mis on kulutused. Üks laps vastas, et kulutused on *raha*, teine vastas *et sa raiskad*. Üks laps tõi välja, et kulutused on *katkiste püksipõlvade kokku õmblemine*, mis ei ole antud kontekstis õige vastus. Kui lapsed pidid tooma näiteid kulutuste kohta, ütlesid neli last, et nad ei tea, mis see on ega oska tuua näiteid. Üks laps ütles, et kulutused on *maja, voodi ja televiisor*, mis on osaliselt õige vastus. Üks laps tõi välja, et kulutus on see, *kui sa kulutad loomi* ning teine laps *vanad mänguasjad* – need ei ole õiged vastused. Kulutuseks peeti ka seda, kui raha kukub taskust välja.

Kaks last ütlesid, et nad ei tea, kuidas raha saab kokku hoida. Laste endi vastused olid sel teemal veel, et *ei kuluta raha; paned raha kassasse; jätan rahakotti/kindlasse kotti*. Toetatud vastused olid järgnevad: *ostes poest odavama asja* ja *annetades varjupaigale vanu tekke ja patju*.

Kolm last ütlesid, et nad ei tea, kuidas nad ise saavad olla kokkuvõidlikud. Üks laps tõi välja, et kokkuvõidlik saab olla ise asju tehes. Erinevateks vastusteks oli veel *ennast hoides; kaitstes inimesi; panen kõik kindlasse kohta; saada palju raha*.

Taaskasutuse tähendusel olid laste endi vastused järgnevad: *ei tea; vanade tekkide ja patjade varjupaika toomine; vesi ja söök; kui vetsupaberi pruunist osast teha veel mõned mänguasjad; vist kokkuvõidmine ja taaskasutus tähendab seda, et kasutad prügi ära*. Toetatud vastustest ütlesid kolm last, et taaskasutus on see, *kui sa tood vanad tekid ja padjad varjupaika või vanadest t-särkidest tehtud koerte mänguasjad*. Üks laps tõi toetatud vastuse järel välja selle, et *asjade uuesti kasutamine ja asjade remontimine* on samuti taaskasutus.

Üks laps ei teadnud, mida saab taaskasutada. Kuue lapse endi väljamõeldud vastused, mida saab taaskasutada olid järgnevad: *mänguasju, puid, vett, prügi, lumesaani, autot*,

piimapakki. Toetatud vastused oli kahel lapsel, nad ütlesid, et taaskasutada saab *vanasid tekke ja patju*.

Viimaseks uuriti, mida teha siis, kui püksipõlv läheb katki. Kuus last vastasid, et püksipõlve saab kokku õmmelda või ära parandada. Kaks last ütlesid, et ostaks uue paari pükse.

Pärast iga rahatarkuse teemalist matkaringi läbi viidud intervjuude tulemused näitavad, et lapsed suutsid õpetajate poolt oodatud teadmisi üldjoontes väljendada, kuid eri teemade lõikes oli nende arusaamine ja vastuste täpsus ebaühtlane.

3.3. Laste rahatarkuse teemalised teadmised peale matkaringe

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, kuivõrd on muutunud laste rahatarkuse teemalised teadmised peale nelja matkaringi. Selle jaoks viisime läbi järelintervjuu, kus olid täpselt samad küsimused, mis eelintervjuus (vt Lisa 17). Järelintervjuus osales kokku viis last. Järelintervjuus analüüsiti nelja lapse vastuseid viiest, kuna üks laps, kes osales järelintervjuus ei osalenud eelintervjuus ning tema vastuseid ei saanud andmeanalüüsiks kasutada.

Lapsed oskasid peale matkaringe kirjeldada ringides käsitletud rahatarkuse teemasid. Kõige raskem oli lastel mõista, mis on teenus. Teenuse juures tuli välja, et neljast lapses kolm ei osanud teenuse mõistet sõnastada – üks laps vastas järgnevalt: *see, kuidas tehakse midagi*. Samas oli laste jaoks selge, et teenust saadakse erinevates kohtades: poes, tanklas, õmbleja juures ja taksos. Üks laps vastas, et teenust saadakse *istudes*, mis pole korrektne vastus ning üks laps ei teadnud, milliseid teenuseid on võimalik saada.

Kõige paremini oskasid lapsed selgitada, mis on hind. Kõik vastused, mis öeldi, olid õiged. Tuli välja, et laste jaoks on hind seotud rahaga ja selle tõid välja kõik neli last.

Toote teemal saab välja tuua selle, et kaks last arvasid, et toode on *maksmine* ning üks laps ütles, et *toode on see, kui sulle tuuakse midagi* ning üks laps vastas *poes olev toode*. Lapsed ütlesid, et toode on kastekann, mänguasjad, riided, saapad, piim, komm, piimatooted. Oli üks laps, kes tõi välja, et toode on *raha ja hind*, mis on vale vastus.

Säästmine oli samuti lastel üks paremini omandatud teemasid. Üks laps ütles, et *Säästmine on see, kui sa säästad raha* ja kolm last tõi välja, et säästmine on *Kogumine*. Kolm last tõi välja, et säästa saab raha, mänguasju, sööki ja vett. Üks laps ei osanud öelda, mida säästa saab. Raha säästmise viiside kohta üks laps ei teadnud, kuidas raha saab säästa. Kolm last tõi välja, et raha saab säästa näiteks hoides raha rahakotis; raha alles jättes või raha kogudes. Neli last teavad matkaringide järgselt, mis on kokkuhoid ning tõi välja järgnevad kokkuhoidmise viisid: hoiad midagi; hoiad raha kokku; raha; hoiab kokku.

Kliendi tähendus oli lastel teada ja kolm last vastasid, et klient on isik, kes ostab. Üks laps vastas, et kliendid on *poemüüjad ja president*, mis on osaliselt õige vastus. Kõik lapsed tõid veel välja, et klient ollakse bussis; (auto)poes ja tanklas.

Enamus lapsi omandasid hästi sellised mõisted nagu *hind, säästmine* (mõiste ja näited), *kokkuhoid, raha säästmise viisid ja klient* – nende mõistete puhul oli teadlikkus $\geq 50\%$, mis näitab, et üle poolte lastest suutsid neid mõisteid õigesti kirjeldada ja praktiliste näidetega seostada. Samas ilmnes, et mõisted *teenus* ja *toode* olid lastele keerulisemad – nende puhul jäi teadlikkus $\leq 49\%$ tasemele. Lapsed kas ei osanud neid mõisteid defineerida või andsid ebatäpseid vastuseid.

Lisatulemusena arvasid intervjuueeritud õpetajad matkaringide kasulikkuse kohta lastele järgnevat: õpetaja number 8 tõi välja selle, et rahatarkuse teemade käsitlemine lasteaias on olnud laste jaoks väga kasulik – nende varasemad teadmised olid juhuslikud ja sõltusid pere taustast, kuid nüüd on kujunenud süsteemsem arusaam, et rahatarkus hõlmab palju enam kui lihtsalt rahaga poodi minekut. Õpetaja 13 tõi välja, et teema käsitlemine oli laste jaoks kasulik, kuid tõhusamaks õppimiseks oleks vaja keskenduda pikemalt ühele fookusteemale ja valmistada lapsi paremini ette, sealhulgas kaasates vanemaid – pärast info jagamist vanematele selgus, et kodus oli teemade üle arutletud nii enne kui ka peale matkaringi ning laste arusaamad muutusid sügavamaks.

4. Arutelu

Töö eesmärgiks oli välja selgitada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel ühes lasteaias läbi viidud matkaringide näitel. Lasteaiaste seas läbiviidud uuringu käigus otsiti vastuseid laste rahatarkuse teadmiste kohta, matkaringide abil selgitatud teemade tõhususe kohta ja rahatarkuse õppeprotsessi tulemusena tekkinud teadmiste võimalikku kasvu.

Millised on 6-7aastaste laste teadmised rahatarkusest ei ole selged. Seepärast uuriti, millised on laste teadmised rahatarkusest. Uuringu raames selgus, et laste rahatarkuse alased teadmised olid vähesed. Mitmed rahatarkuse teema juurde kuuluvad mõisted, nagu säästmine, teenus ja klient, olid enamusele uuringus osalenud lastest teadmata. Lapsed suutsid küll tuua näiteid või seoseid igapäevaelust, kuid neil puudus arusaam rahatarkuse mõistete sisulisest tähendusest. Lasteaiaõpetajad on õppemeetodite valimisel keerulises olukorras. Loodud on erinevaid projekte, nagu näiteks “Rahatarkuse õpiväljundid vanuseastmete kaupa Rahandusministeeriumile” ning „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel” ehk Edu ja Tegu (TLÜ, TalTech, 2023; Arro *et al.*, 2018), kuid need

ei ole kaasanud kõiki Eesti lasteaedasi. Laste rahatarkuse teadmised võivad olla puudulikud, sest õpetajad on välja toonud selle, et neil ei ole piisavalt õppematerjale, millega lastele teadmisi edasi anda (Pärna, 2023).

Õppeprotsessis on õpetajal vajalik teada, milline on õppetegevuste tulem. Tulemustest selgus, et matkaringide järelintervjuudes oskasid lapsed paremini mõtestada mõisteid *klient*, *hind* ja *kokkuhoid*, mis näitab, et ühele teemale keskenduv õppimine aitab neid teemasid paremini seostada reaalse eluga. Kuna rahatarkuse matkaringid keskendusid avastusõppele, said lapsed uurida reaalselt maailma, kujundades põhjalikumaid teadmisi ja mõistmist ning siduda õpitav tegeliku eluga (Kollom *et al.*, 2023). Eriti tugev areng toimus teadmistes hinna ja kulutamise kohta. Positiivne oli see, et matkaringid tõid kaasa muutuse lapse taju osas kliendina – nad hakkasid rohkem teadvustama, millal ja kus nad on kliendid, mis viitab sotsiaalse rolli mõistmise arenemisele.

Selgus, et peale nelja matkaringi paranesid laste teadmised rahatarkuse teemaliste mõistetest arusaamise ja näidete toomisega. Lapsed kasutasid järjest rohkem intervjuudes täpsemaid väljendeid ja oskasid tuua elulisi näiteid. Lapsed vastasid küsimustele pikemalt. Praktilised tegevused toetasid laste õppimist, kuid oli mõisteid, mis neile siiski nii selgeks ei saanud, näiteks *teenus*. See viitab, et kõigi rahatarkuse valdkondade omandamine eeldab korduvat, süstemaatilist ja mitmekesist õpetamist. Õppimine on tähenduslikum, kui tegevused ja asjad toetavad õpilaste ja laste autonoomiat ning õpe on mitmekesine (TLÜ, TalTech, 2023). Avastusõppe sidumine õuesõppe (matkaringi) kaudu on sobiv meetod laste teadmiste avardamiseks (Kollom *et al.*, 2023; Vihman, 2016) rahatarkuse valdkonnas.

4.1. Töö piirangud, praktilised väärtused ning soovitus edasisteks uuringuteks

Uuring toimus vaid ühes lasteaia. Seega ei saa tulemusi üldistada kõikidele lasteaedadele. Uuringu piiranguks võib olla laste rahatarkuse teadmiste taset mõjutav laste kodune keskkond, mille mõju on lapse arengule varasemast teada. Käesolevas töös kodu mõju ei analüüsitud. Piiranguks on ka see, et laste rahatarkuse teemalisi uurimistöid tehtud vähe, eriti koolieelse lasteasutuse kontekstis, mistõttu on keerukas teoreetilisi ja empiirilisi teadmisi võrdlevalt analüüsida.

Vaatamata erinevatele piirangutele on käesolevas töös mitmeid praktilisi väärtusi. Esiteks pakub uuring uut teavet nii lasteaia õpetajatele, lapsevanematele, haridusjuhtidele kui ettevõtjatele, aidates mõista 6-7aastaste laste teadmiste ulatust rahaga seotud teemadest ning avardab teadmist võimalustest ja teemadest, mida oleks oluline arendada. Uurimus annab empiirilist tõendusmaterjali, kuidas praktiline ja mänguline lähenemine matkaringi meetodil,

võib toetada laste finantskirjaoskust. See töö võib aidata kaasa laiemale ühiskondlikule eesmärgile – kasvatada noori, kes suudavad teha iseseisvaid rahalisi otsuseid.

Tulevasteks eelkooliealiste laste rahatarkuse uurimusteks oleks väärtuslik uurida, kas rahatarkuse alased teadmised püsivad lastel pikema aja vältel, näiteks kuus kuud või aasta pärast matkaringe, mil lapsed jätkavad õppimist juba koolis. Uuringu kordamine erinevates lasteaedades annaks laiemat vaadet 6-7 aastaste laste rahatarkuse alastest teadmistest. Lisaks tasub kaaluda erinevate õpetamismeetodite, näiteks rahatarkuse alaste matkaringide, lastega filosoferimine, rollimäng, mõju võrdlemist, et leida kõige tõhusamad lähenemised rahatarkuse teemade integreerimiseks alusharidusse.

Tänuõnad

Soovime tänada uuritud lasteaia 6-7aastaseid lapsi, kes vastasid küsimustele. Lisaks veel lapsevanemaid ja lasteaiaõpetajaid, kes võimaldasid meil intervjuusid läbi viia ning matkaringi korraldajaid, kes andsid aluse väheuuritud teemat uurida. Täname südamest oma juhendajat, Külli Hiiemäe-Metsar, suure toetuse ning edasiviivate soovitude eest. Tänuõnad edastame ka oma lähedastele, kes meid toetasid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitame, et oleme koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Ragne Jaama, Pauline Jamnes

/allkirjastatud digitaalselt/

16.05.2025

Kasutatud kirjandus

- Aarna, O., Riitsalu, L., & Venesaar, U. (2021). Finantspädevuse kui elukestva õppe võtmepädevuse raamistik. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 9(2), 155–183 <https://doi.org/10.12697/eha.2021.9.2.07>
- APPG (All Party Parliamentary Group) (2021). *Inquiry on Primary-School Aged Financial Education*. <https://www.young-enterprise.org.uk/wp-content/uploads/2021/07/Inquiryon-primary-school-aged-financial-education-Report.pdf>
- Arro, G., Jaani, J., Loogma, K., Malleus, E., Titov, E., Toding, M., Täks, M., & Venesaar, U. (2018). *Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine Eestis*. https://xn--ettevtluspe-jfbe.ee/wp-content/uploads/2018/12/Raamdokument_web_3.pdf
- Aslam, R., Khan, N., Oad, L. (2021). *Entrepreneurship skills among young learner through play strategy: a qualitative study*. <https://doi.org/10.18510/hssr.2021.927>
- Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Luxembourg: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; DOI:10.2791/593884
- Batty, M., Collins, J. M., & Odders-White, E. (2015). Experimental Evidence on the Effects of Financial Education on Elementary School Students' Knowledge, Behavior, and Attitudes. *Journal of Consumer Affairs*, 49(1), 69–96. <https://doi.org/10.1111/joca.12058>
- Civitta Eesti AS (2020). *Finantskirjaoskuse kujundamise võimaluste analüüs Eesti üldharidus- ja kutsekoolides*. <https://www.fin.ee/media/10633/download>
- [EKSS] “Eesti keele seletav sõnaraamat” (2009). <https://arhiiv.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=kokkuhoid&F=M>
- Ettevõtlusõppe programm Edu ja Tegu. (2023). *Milleks lasteaialapseele ettevõtlikkuspädevus ja rahatarkus?* <https://ettevotlusope.edu.ee/syndmus/milleks-lasteaialapseele-ettevotluspadevus-ja-rahatarkus/>

- Faulkner, A. (2022). Financial Literacy Around the World: What We Can Learn From the National Strategies and Contexts of the Top Ten Most Financially Literate Nations. *The Reference Librarian*, 63(1–2), 1–28.
<https://doi.org/10.1080/02763877.2021.2009955>
- Gold, L. A. (2022). Financial Literacy in the Ohio K–2 Classroom: A Mixed Methods Study. *Education 3-13*, 50(6), 722–736. <https://doi.org/10.1080/03004279.2021.1905018>
- Hadi, I. K. (2019). *The Level Of The Entrepreneurship For Kindergarten Teachers*.
<https://www.ijrssh.com/admin/upload/02%20Ikram%20kadhim%20hadi.pdf>
- Hellak, K. (2012). Avastusõpe annab võimaluse muuta haridusparadigmat. *Universitas Tartuensis*. <https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/1418>
- Isikuandmete kaitse seadus (2018). *Riigi Teataja I*, 04.01.2019, 11
<https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011?leiaKehtiv>
- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs.
<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>
- Kollom, K., Kööp, K., Neudof, E. (2023). *Rahatarkuse teema käsitlemise juhendmaterjal lasteaiadõpetajatele*. <https://www.fin.ee/media/10643/download>
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011). *Riigi Teataja I 2008*. 23, 152.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, & T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/intervjuu>
- Linno, M. (2020). Transkribeerimine. M-L. Tikerperi (Toim), *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/transkribeerimine>
- Moreno-Herrero, D., Salas-Velasco, M., Sánchez-Campillo, J. (2018). Factors that influence the level of financial literacy among young people: The role of parental engagement and students' experiences with money matters. *Children and Youth Services Review*, 95, 334–351. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.10.042>

- Mäesalu, T. (2023). *Isikuandmete töötlemine üliõpilaste lõputöös*.
https://majandus.ut.ee/sites/default/files/2023-04/juhend_isikuandmed_uliopilaste_loputoodes_2023.pdf
- Mändmaa, S. (2019). Financial literacy – What and Why Should We Improve. *Eurasian Journal of Social Sciences*, 7(2), 12–28. DOI: 10.15604/ejss.2019.07.02.002
- OECD. (2023). *OECD/INFE 2023 international survey of adult financial literacy*.
<https://www.fin.ee/media/11040/download>
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian speech recognition and transcription editing service. *Baltic Journal of Modern Computing*, 10(3), 409–421.
<https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- OpenAI. (2024). ChatGPT (20. novembri versioon) [Generative pre-trained transformer].
<https://chat.openai.com>
- Puspitarona, D. S., Abdulhak, I., & Rusman, R. (2019). Financial Literacy for Elementary School Students: Case Study of Bandung City, Indonesia. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 18(10), 292–307.
<https://www.semanticscholar.org/paper/Financial-Literacy-for-Elementary-SchoolStudents%3A-Puspitarona-Abdulhak/575902167d9ed91ae5f7e45cd1b724e22bcd9fb3b>
- Pärna, P. (2023). *Klassiõpetajate arvamused ja kogemused rahatarkuse õpetamisest I kooliastmes* [magistritöö, Tartu Ülikool]. DSpace.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/381517b9-65cd-4635-9849-1649461e9691/content>
- Rahandusministeerium. *Rahatarkuse õppematerjalid*. (s.a).
<https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahatarkus/abiks-opetajale#lasteaed>
- Rahandusministeerium (2021). *Rahatark Eesti. Eesti elanike rahatarkuse edendamise strateegia aastateks 2021–2030*.
<http://financeestonia.ee/wpcontent/uploads/2021/06/Eesti-elanike-rahatarkuse-edendamise-strateegia-aastateks2021-2030.pdf>

Rahandusministeerium (2023). *Rahatarkuse mentorklubid*.

<https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahatarkus/rahatarkuse-mentorklubid>

Riitsalu, L., & Murakas, R. (2019). Subjective Financial Knowledge, Prudent Behaviour and Income: The Predictors of Financial Well-Being in Estonia. *International Journal of Bank Marketing*, 37(4), 934–950. <https://doi.org/10.1108/IJBM-03-2018-0071>

Rugelj, J., Pata, K. (s.a.). Mängustatud õpe.

<https://creativeclassroomprojekt.wordpress.com/creative-classroom-kogumik/mangustatud-ope/>

Seikkula-Leino, J., Håkansson Lindqvist, M., Jónsdóttir, S. R., Ólafsdóttir, S. M., & Verma, P. (2023). Developing Entrepreneurial Society: Have We Ignored the Opportunities of Preschool Education? *Education Sciences*, 13(7), 736.

<https://doi.org/10.3390/educsci13070736>

Tallinna Ülikool, TalTech. (2023). *Projekti „Rahatarkuse õpiväljundid vanuseastmete kaupa Rahandusministeeriumile“ raport*. <https://www.fin.ee/media/10634/download>

Uibu, K., Padrik, M., & Tenjes, S. (2016). Evaluation of primary school teachers' exemplar-based linguistic communication based on structured observation. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 4(1), 226–257. <https://doi.org/10.12697/eha.2016.4.1.08>

Vihman, M. (2016). *Maastikumäng kui õppevorm*. Tartu: AS Atlex.

https://atlex.ee/workfiles/pdf/Maastikumang_kui_oppevorm_tutvustus.pdf

Voomets, K., Riitsalu, L., & Siibak, A. (2021). Rahatarkuse arendamine sotsiaalmeedia abil: Kogumispäeviku näide. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 9(2), 127–154.

<https://doi.org/10.12697/eha.2021.9.2.06>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*.

<http://hdl.handle.net/10062/36419>

Lisad

Lisa 1. Nõusolekuleht lapsevanematele

Lugupeetud lapsevanem!

Oleme Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õppekaval õppivad üliõpilased Ragne Jaama ja Pauline Jamnes. Soovime oma bakalaureusetööga anda panuse rahatarkuse õpetamisesse lasteaias. Kutsume Teie last osalema uuringus “/Lasteasutuse nimi/ läbiviidava rahatarkuse matkaringi teadmiste avardumine 6-7aastastel lastel”.

Uuringu eesmärgiks on välja selgitada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel matkaringi abil, mida /lasteasutuse nimi/ läbi viiakse.

Uuringu käigus soovime Teie lapsega läbi viia ühe intervjuu enne matkaringide algust ja seejärel intervjuud iga matkaringi järel perioodil oktoober 2024 kuni jaanuar 2025.

Lapse osalemine uuringus on vabatahtlik. Uuringus tagatakse lapse konfidentsiaalsus, lapse vastuseid kasutatakse anonüümselt. Uuringu tulemusi kasutatakse ainult teaduslikel eesmärkidel. Uuringus osalejate vanematele antakse soovi korral tagasisidet uuringu tulemuste kohta.

Lapse uuringus osalemiseks palume Teie nõusolekut ja kinnitust (märkige X) iga lause järel.

Kinnitan, et mind on informeeritud ülalmainitud uuringust ning olen teadlik läbiviidava uurimistöo eesmärgist ja uuringu metoodikast.	
Tean, et uuringus osalemine on lapsele ja minule vabatahtlik.	
Tean, et uuringute käigus tekkivate küsimuste kohta saan vajalikku täiendavat informatsiooni uuringu teostajatelt: Ragne Jaama, (xx.xx@gmail.com), +372 ***** Pauline Jamnes, (xx.xx@gmail.com), +372 *****	
Nõustun minu lapse osalemisega uuringus “/Lasteasutuse nimi/ läbiviidava rahatarkuse matkaringi teadmiste avardumine 6-7aastastel lastel”.	

Palun märkige oma lapse nimi ja kinnitage oma nõusolekut allkirjaga.

Lapse nimi:

Lapsevanema/seadusliku esindaja nimi:

Lapsevanema/seadusliku esindaja allkiri:

Kuupäev:

Lisa 2. Õpetajate eelintervjuu kava

- Tervitus
 - Tere, (õpetaja nimi)! Meie oleme Pauline ja Ragne. Me oleme üliõpilased ja õpime lasteaiaõpetajateks.
- Eesmärgist teavitamine
 - Me teeme lõputööd, mille eesmärgiks on teada saada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel matkaringi abil, mida /lasteaia nimetus/ läbi viiakse.
- Intervjueeritavate informeerimine andmete kasutamisest (andmeid kasutatakse ainult käesoleva töö raames) ja vabatahtlikkuse alusel intervjuus osalemisest.
 - Me kasutame sinu antud vastuseid ainult lõputöös ning küsimustele vastamine on vabatahtlik.
- Luba küsimine tsitaatide kasutamiseks pseudonüümi all bakalaureusetöös.
 - Kas sulle sobib, kui kasutame oma töös sinu nime asemel teist nime?
- Nõusoleku küsimine intervjuu salvestamiseks.
 - Kas sulle sobib, kui me seda intervjuud salvestame?

Küsimused rahatarkuse matkaringi kohta

- Milline on olnud Sinu varasem seos rahatarkuse õpetamisega?
- Millised olid Sinu eelnevad teadmised rahatarkuse kohta?
- Kuidas Sa selgitaksid mõistet “rahatarkus” oma sõnadega?
- Kui vanadele lastele on rahatarkuse matkaring mõeldud?
- Milliseid rahatarkuse teemasid Sa matkaringides käsitlesid?
- Kuidas hindad laste eelnevaid teadmisi rahatarkuse teemal?
- Millised eesmärgid Sa oled seadnud rahatarkuse matkaringis osalevatele lastele?

- Millised on rahatarkuse matkaringi õpiväljundid lastele?
- Mis sihtkohad Sa oled matkaringide läbiviimiseks valinud?
- Miks oled just need sihtkohad rahatarkuse matkaringi läbiviimiseks valinud?
- Kuidas Sa kontrollid seda, et eesmärgid said täidetud?

Lõpusõnad ja tänamine

Aitäh, et leidsid aega küsimustele vastamiseks ja andsid olulise panuse meie (Ragne ja Pauline) bakalaureusetöö valmimisse ning rahatarkuse matkaringi kasulikkuse uurimisse.

Lisa 3. Õpetajate järelintervjuu kava

- Tervitus
 - Tere, (õpetaja nimi)! Meie oleme Pauline ja Ragne. Me oleme üliõpilased ja õpime lasteaiaõpetajateks.
- Eesmärgist teavitamine
 - Me teeme lõputööd, mille eesmärgiks on teada saada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel matkaringi abil, mida /lasteaia nimetus/ läbi viiakse.
- Intervjueeritavate informeerimine andmete kasutamisest (andmeid kasutatakse ainult käesoleva töö raames) ja vabatahtlikkuse alusel intervjuus osalemisest.
 - Me kasutame sinu antud vastuseid ainult lõputöös ning küsimustele vastamine on vabatahtlik.
- Luba küsimine tsitaatide kasutamiseks pseudonüümi all bakalaureusetöös.
 - Kas sulle sobib, kui kasutame oma töös sinu nime asemel teist nime?
- Nõusoleku küsimine intervjuu salvestamiseks.
 - Kas sulle sobib, kui me seda intervjuud salvestame?

Küsimused rahatarkuse ringi kohta

- Milliseid rahatarkuse teemasid Sa matkaringides käsitlesid?
- Kuidas hindad laste saadud teadmisi rahatarkuse teemal?
- Millised eesmärgid Sa oled seadnud rahatarkuse matkaringis osalevatele lastele? Kuidas need said täidetud?
- Millised on rahatarkuse matkaringi õpiväljundid lastele? Kuidas need said täidetud?
- Kuidas hindad sihtkohtade ja rahatarkuse teemade siduvust?

Küsimused lõpetuseks

- Kas Sa tahad sel teemal midagi lisada?

Lõpusõnad ja tänamine

Aitäh, et leidsid aega küsimustele vastamiseks ja andsid olulise panuse meie (Ragne ja Pauline) bakalaureusetöö valmimisse ning rahatarkuse matkaringi kasulikkuse uurimisse.

Lisa 4. Eelintervjuu kava lastele

- Tervitus
 - Tere, (lapse nimi)! Meie oleme Pauline ja Ragne. Me oleme üliõpilased ja õpime lasteaiaõpetajateks.
- Eesmärgist teavitamine
 - Me teeme lõputööd, mille eesmärgiks on teada saada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel matkaringi abil, mida /lasteaia nimetus/ läbi viiakse.
- Intervjuueeritavate informeerimine andmete kasutamisest (andmeid kasutatakse ainult käesoleva töö raames) ja vabatahtlikkuse alusel intervjuus osalemisest.
 - Me kasutame sinu antud vastuseid ainult lõputöös ning küsimustele vastamine on vabatahtlik.
- Luba küsimine tsitaatide kasutamiseks pseudonüümi all bakalaureusetöös.
 - Kas sulle sobib, kui kasutame oma töös sinu nime asemel teist nime?
- Nõusoleku küsimine intervjuu salvestamiseks.
 - Kas sulle sobib, kui me seda intervjuud salvestame?

Taustaandmed intervjuueeritava kohta:

Vanus:

Sugu:

Nimi:

Mis lasteaiaühmas käib:

Küsimused rahatarkuse matkaringi kohta

- Kes on klient?
- Kus Sina oled klient?
- Mis on toode?
- Milliseid tooteid oskad nimetada?
- Mis on teenus?
- Milliseid teenuseid oskad nimetada?
- Mis on hind?
- Mis on säästmine?
- Mida saab säästa?
- Kuidas me saame raha säästa?

- Mida tähendab kokkuvõid?

Küsimused lõpetuseks

- Kas Sa tahad sel teemal midagi lisada?

Lõpusõnad ja tänamine

Aitäh, et leidsid aega küsimustele vastamiseks ja andsid olulise panuse meie (Ragne ja Pauline) bakalaureusetöö valmimisse ning rahatarkuse matkaringi kasulikkuse uurimisse.

Lisa 5. Intervjuu oktoober 2024

- Tervitus
 - Tere, (lapse nimi)! Meie oleme Pauline ja Ragne. Me oleme üliõpilased ja õpime lasteaiaõpetajateks.
- Eesmärgist teavitamine
 - Me teeme lõputööd, mille eesmärgiks on teada saada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel matkaringi abil, mida /lasteaia nimetus/ läbi viiakse.
- Intervjueeritavate informeerimine andmete kasutamisest (andmeid kasutatakse ainult käesoleva töö raames) ja vabatahtlikkuse alusel intervjuus osalemisest.
 - Me kasutame sinu antud vastuseid ainult lõputöös ning küsimustele vastamine on vabatahtlik.
- Luba küsimine tsitaatide kasutamiseks pseudonüümi all bakalaureusetöös.
 - Kas sulle sobib, kui kasutame oma töös sinu nime asemel teist nime?
- Nõusoleku küsimine intervjuu salvestamiseks.
 - Kas sulle sobib, kui me seda intervjuud salvestame?

Taustaandmed intervjueeritava kohta:

Vanus:

Sugu:

Mis lasteaiaühmas käib:

Sissejuhatavad küsimused

- Kus Sa matkaringiga käisid?
- Mis Sa seal nägid?
- Mida Sa said uut teada?

Küsimused rahatarkuse matkaringi kohta

- Kes on klient?
- Kus Sina oled klient?
- Kuidas peab klient käituma?
- Kui Sa midagi ei osta, siis kas Sa oled klient?

Küsimused lõpetuseks

- Kuidas see matkaring sulle meeldis?
- Nimeta üks asi, mis sulle matkaringist meelde jäi.
- Mis sulle selle matkaringi juures kõige rohkem meeldis?
- Mis sulle selle matkaringi juures ei meeldinud.
- Mida Sa veel tahaksid sel teemal lisada?
- Kas sa olid matkaringis osalejana klient?

Lõpusõnad ja tänamine

Aitäh, et leidsid aega küsimustele vastamiseks ja andsid olulise panuse meie (Ragne ja Pauline) bakalaureusetöö valmimisse ning rahatarkuse matkaringi kasulikkuse uurimisse.

Lisa 6. Intervjuu november 2024

- Tervitus
 - Tere, (lapse nimi)! Meie oleme Pauline ja Ragne. Me oleme üliõpilased ja õpime lasteaiaõpetajateks.
- Eesmärgist teavitamine
 - Me teeme lõputööd, mille eesmärgiks on teada saada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel matkaringi abil, mida /lasteaia nimetus/ läbi viiakse.
- Intervjueeritavate informeerimine andmete kasutamisest (andmeid kasutatakse ainult käesoleva töö raames) ja vabatahtlikkuse alusel intervjuus osalemisest.
 - Me kasutame sinu antud vastuseid ainult lõputöös ning küsimustele vastamine on vabatahtlik.
- Luba küsimine tsitaatide kasutamiseks pseudonüümi all bakalaureusetöös.
 - Kas sulle sobib, kui kasutame oma töös sinu nime asemel teist nime?
- Nõusoleku küsimine intervjuu salvestamiseks.
 - Kas sulle sobib, kui me seda intervjuud salvestame?

Taustaandmed intervjueeritava kohta:

Vanus:

Sugu:

Mis lasteaiaühmas käib:

Sissejuhatavad küsimused

- Kus Sa matkaringiga käisid?
- Mis Sa seal nägid?
- Mida Sa said uut teada?

Küsimused rahatarkuse matkaringi kohta

- Mis on toode?
- Nimeta vähemalt üks toode.
- Mis on teenus?
- Nimeta vähemalt üks teenus.
- Milliseid teenuseid sa täna nägid?

Küsimused lõpetuseks

- Kuidas see matkaring sulle meeldis?
- Nimeta üks asi, mis sulle matkaringist meelde jäi.
- Mis sulle selle matkaringi juures kõige rohkem meeldis?
- Mis sulle selle matkaringi juures ei meeldinud?
- Kas said matkaringis osalejana mingeid teenuseid? Kui jah, siis milliseid?
- Mida Sa veel tahaksid sel teemal lisada?

Lõpusõnad ja tänamine

Aitäh, et leidsid aega küsimustele vastamiseks ja andsid olulise panuse meie (Ragne ja Pauline) bakalaureusetöö valmimisse ning rahatarkuse matkaringi kasulikkuse uurimisse.

Lisa 7. Intervjuu detsember 2024

- Tervitus
 - Tere, (lapse nimi)! Meie oleme Pauline ja Ragne. Me oleme üliõpilased ja õpime lasteaiaõpetajateks.
- Eesmärgist teavitamine
 - Me teeme lõputööd, mille eesmärgiks on teada saada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel matkaringi abil, mida /lasteaia nimetus/ läbi viiakse.
- Intervjuueeritavate informeerimine andmete kasutamisest (andmeid kasutatakse ainult käesoleva töö raames) ja vabatahtlikkuse alusel intervjuus osalemisest.
 - Me kasutame sinu antud vastuseid ainult lõputöös ning küsimustele vastamine on vabatahtlik.
- Luba küsimine tsitaatide kasutamiseks pseudonüümi all bakalaureusetöös.
 - Kas sulle sobib, kui kasutame oma töös sinu nime asemel teist nime?
- Nõusoleku küsimine intervjuu salvestamiseks.
 - Kas sulle sobib, kui me seda intervjuud salvestame?

Taustaandmed intervjuueeritava kohta:

Vanus:

Sugu:

Mis lasteaiaühmas käib:

Sissejuhatavad küsimused

- Kus Sa matkaringiga käisid?
- Mis Sa seal nägid?
- Mida Sa said uut teada?

Küsimused rahatarkuse matkaringi kohta

- Mis sa poest ostsid?
- Miks sa selle ostsid?
- Mis on hind?
- Millel ei ole hinda?
- Kas hind on alati rahaline?
- Miks peaks hindasid võrdlema?

- Mis on säästmine?
- Kuidas me saame säästa raha?
- Mis on ostunimekiri?
- Kas sa jõuluvanale oled kirjutanud soovide nimekirja?

Küsimused lõpetuseks

- Kuidas see matkaring sulle meeldis?
- Nimeta üks asi, mis sulle matkaringist meelde jäi.
- Mis sulle selle matkaringi juures ei meeldinud?
- Kas sa olid matkaringis osalejana klient?
- Mida Sa veel tahaksid sel teemal lisada?

Lõpusõnad ja tänamine

Aitäh, et leidsid aega küsimustele vastamiseks ja andsid olulise panuse meie (Ragne ja Pauline) bakalaureusetöö valmimisse ning rahatarkuse matkaringi kasulikkuse uurimisse.

Lisa 8. Intervjuu jaanuar 2025

- Tervitus
 - Tere, (lapse nimi)! Meie oleme Pauline ja Ragne. Me oleme üliõpilased ja õpime lasteaiaõpetajateks.
- Eesmärgist teavitamine
 - Me teeme lõputööd, mille eesmärgiks on teada saada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel matkaringi abil, mida /lasteaia nimetus/ läbi viiakse.
- Intervjueeritavate informeerimine andmete kasutamisest (andmeid kasutatakse ainult käesoleva töö raames) ja vabatahtlikkuse alusel intervjuus osalemisest.
 - Me kasutame sinu antud vastuseid ainult lõputöös ning küsimustele vastamine on vabatahtlik.
- Luba küsimine tsitaatide kasutamiseks pseudonüümi all bakalaureusetöös.
 - Kas sulle sobib, kui kasutame oma töös sinu nime asemel teist nime?
- Nõusoleku küsimine intervjuu salvestamiseks.
 - Kas sulle sobib, kui me seda intervjuud salvestame?

Taustaandmed intervjueeritava kohta:

Vanus:

Sugu:

Mis lasteaiaühmas käib:

Sissejuhatavad küsimused

- Kus Sa matkaringiga käisid?
- Mis Sa seal nägid?
- Mida Sa said uut teada?

Küsimused rahatarkuse matkaringi kohta

- Mis on kulutused?
- Too mõni näide kulutustest.
- Kuidas saab raha kokku hoida?
- Mida võiks teha kui püksipõlv läheb katki?
- Kuidas sina saad kokkuhoidlik olla?
- Mis on taaskasutus?

- Mida saab taaskasutada?
- Mis sa varjupaika annetuseks kaasa võtsid? Mida sellega teha saab?

Küsimused lõpetuseks

- Kuidas see matkaring sulle meeldis?
- Nimeta üks asi, mis sulle matkaringist meelde jäi.
- Mis sulle selle matkaringi juures kõige rohkem meeldis?
- Mis sulle selle matkaringi juures ei meeldinud.
- Mida Sa veel tahaksid sel teemal lisada?

Lisa 9. Järelintervjuu küsimused lastele

- Tervitus
 - Tere, (lapse nimi)! Meie oleme Pauline ja Ragne. Me oleme üliõpilased ja õpime lasteaiaõpetajateks.
- Eesmärgist teavitamine
 - Me teeme lõputööd, mille eesmärgiks on teada saada, millised rahatarkuse teemaliste teadmiste muutused toimuvad 6-7aastastel lastel matkaringi abil, mida /lasteaia nimetus/ läbi viiakse.
- Intervjueeritavate informeerimine andmete kasutamisest (andmeid kasutatakse ainult käesoleva töö raames) ja vabatahtlikkuse alusel intervjuus osalemisest.
 - Me kasutame sinu antud vastuseid ainult lõputöös ning küsimustele vastamine on vabatahtlik.
- Luba küsimine tsitaatide kasutamiseks pseudonüümi all bakalaureusetöös.
 - Kas sulle sobib, kui kasutame oma töös sinu nime asemel teist nime?
- Nõusoleku küsimine intervjuu salvestamiseks.
 - Kas sulle sobib, kui me seda intervjuud salvestame?

Taustaandmed intervjueeritava kohta:

Vanus:

Sugu:

Mis lasteaiaühmas käib:

Küsimused rahatarkuse teemal

- Kes on klient?
- Kus Sina oled klient?
- Mis on toode?
- Milliseid tooteid oskad nimetada?
- Mis on teenus?
- Milliseid teenuseid oskad nimetada?
- Mis on hind?
- Mis on säästmine?
- Mida saab säästa?
- Kuidas me saame raha säästa?
- Mida tähendab kokkuhoid?

Küsimused lõpetuseks

- Kas Sa tahad sel teemal midagi lisada?

Lõpusõnad ja tänamine

Aitäh, et leidsid aega küsimustele vastamiseks ja andsid olulise panuse meie (Ragne ja Pauline) bakalaureusetöö valmimisse ning rahatarkuse matkaringi kasulikkuse uurimisse.

Lisa 10. Väljavõtted transkriptsioonidest

Näide

Kas sa tead, mis on, mis on kulutused?

Raha.

Kas oskad mingit näidet ka tuua kulutuste kohta?

Vanasid mänguasju.

Kuidas saab raha kokku hoida?

Et, et kui, kui sa kogud raha ja sa paned kassasse, siis see on raha kaitsmine.

Mida sa teeksid, mida sa võiks teha, kui püksipõlv läheb katki?

Ära parandada.

Jaa. Kuidas sa saad kokkuhoidlik olla?

Et kaitses inimesi.

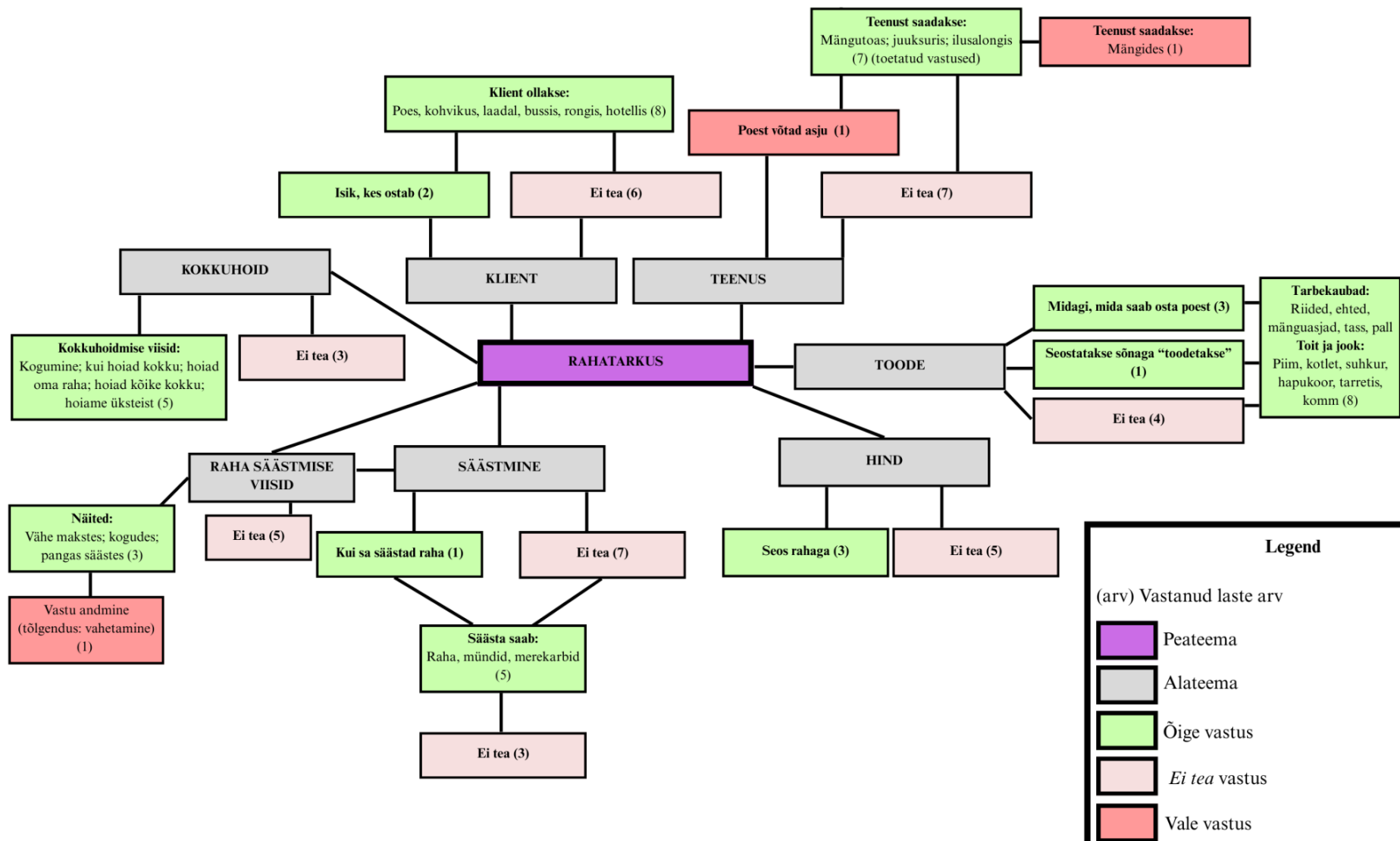
Mis on taaskasutus?

Vesi ja söök.

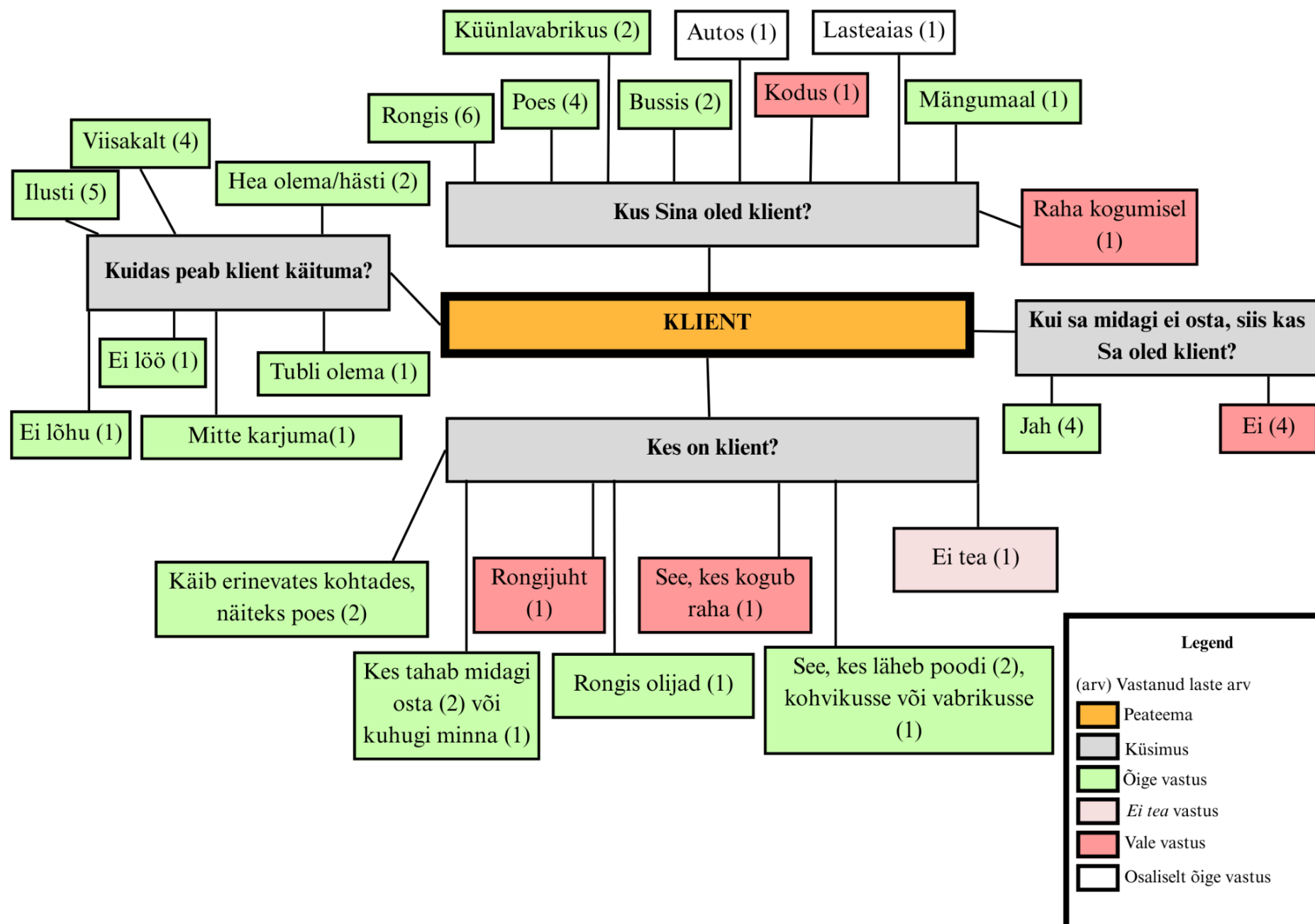
Mida saab veel taaskasutada?

Vett.

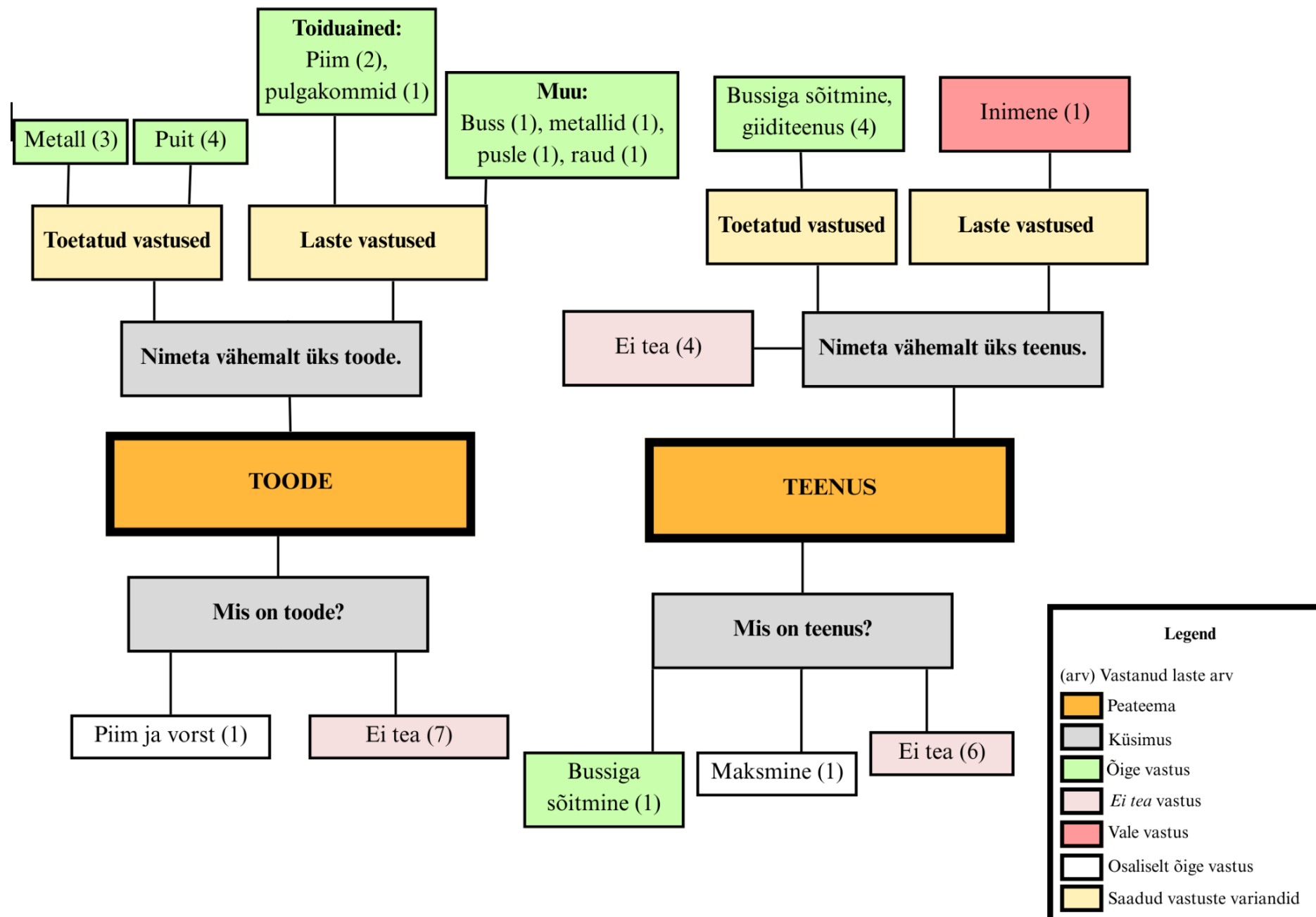
Lisa 11. Eelintervjuu kooditabel



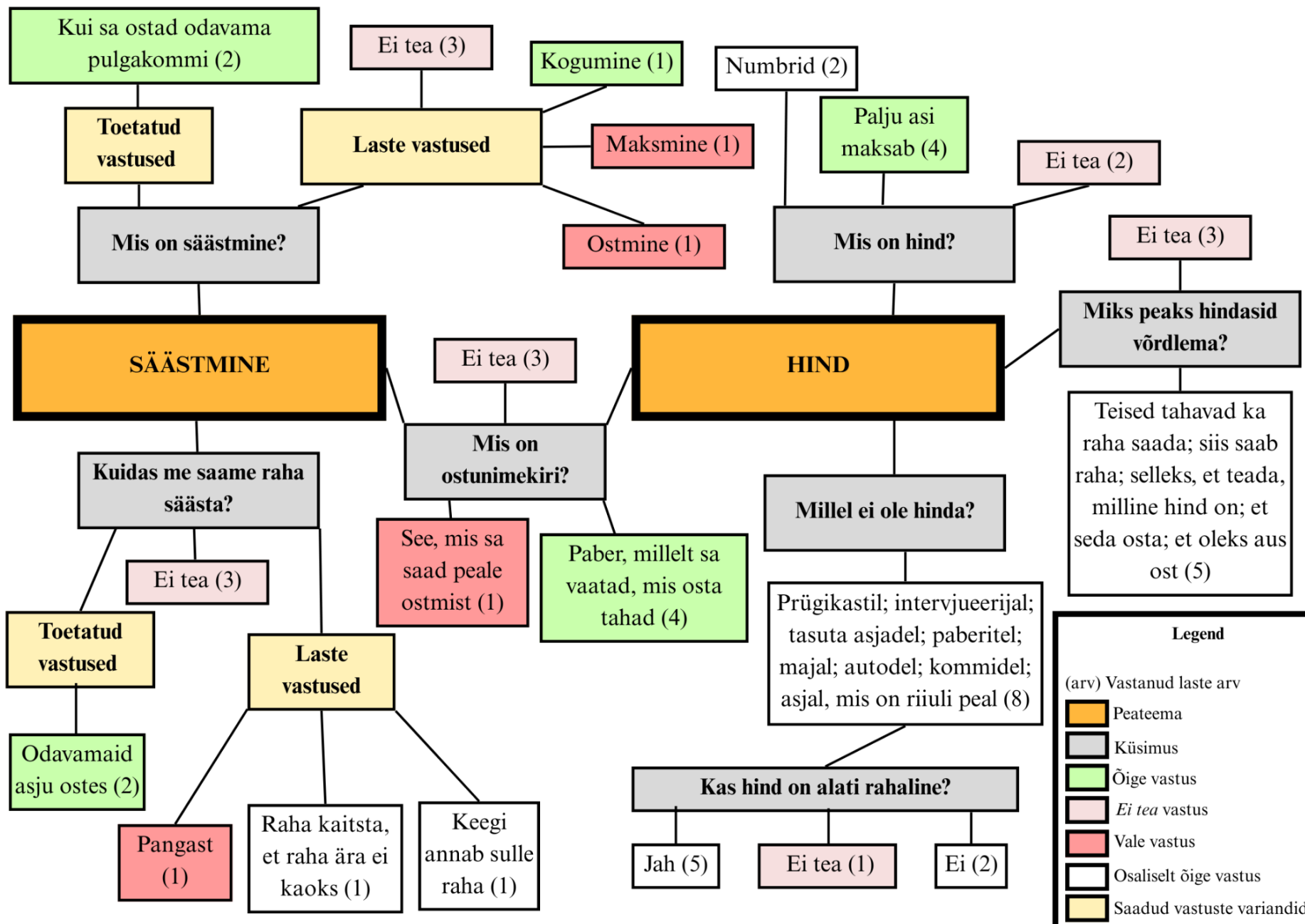
Lisa 12. Oktoobrikuu intervjuude kooditabel



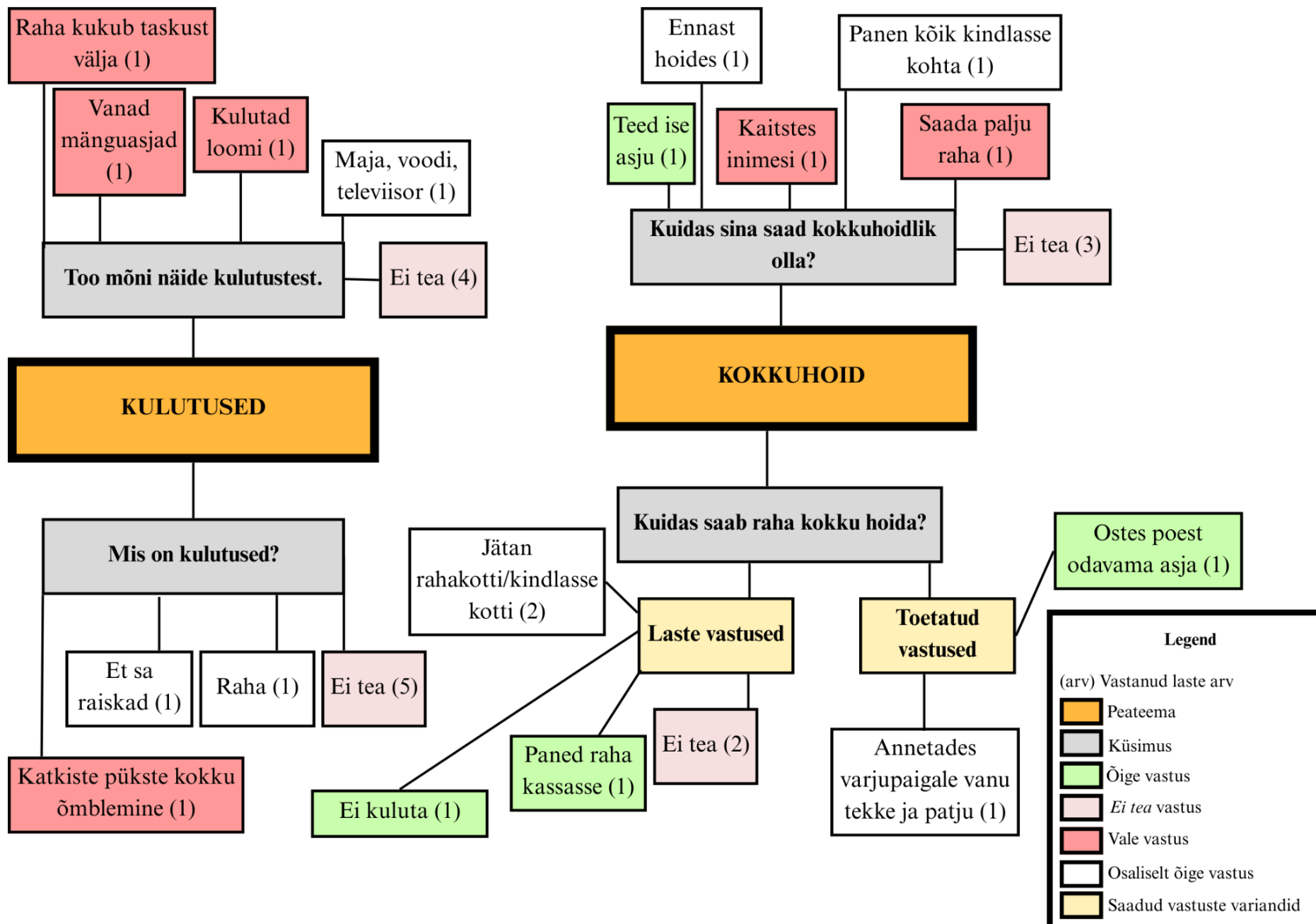
Lisa 13. Novembrikuu intervjuude kooditabel



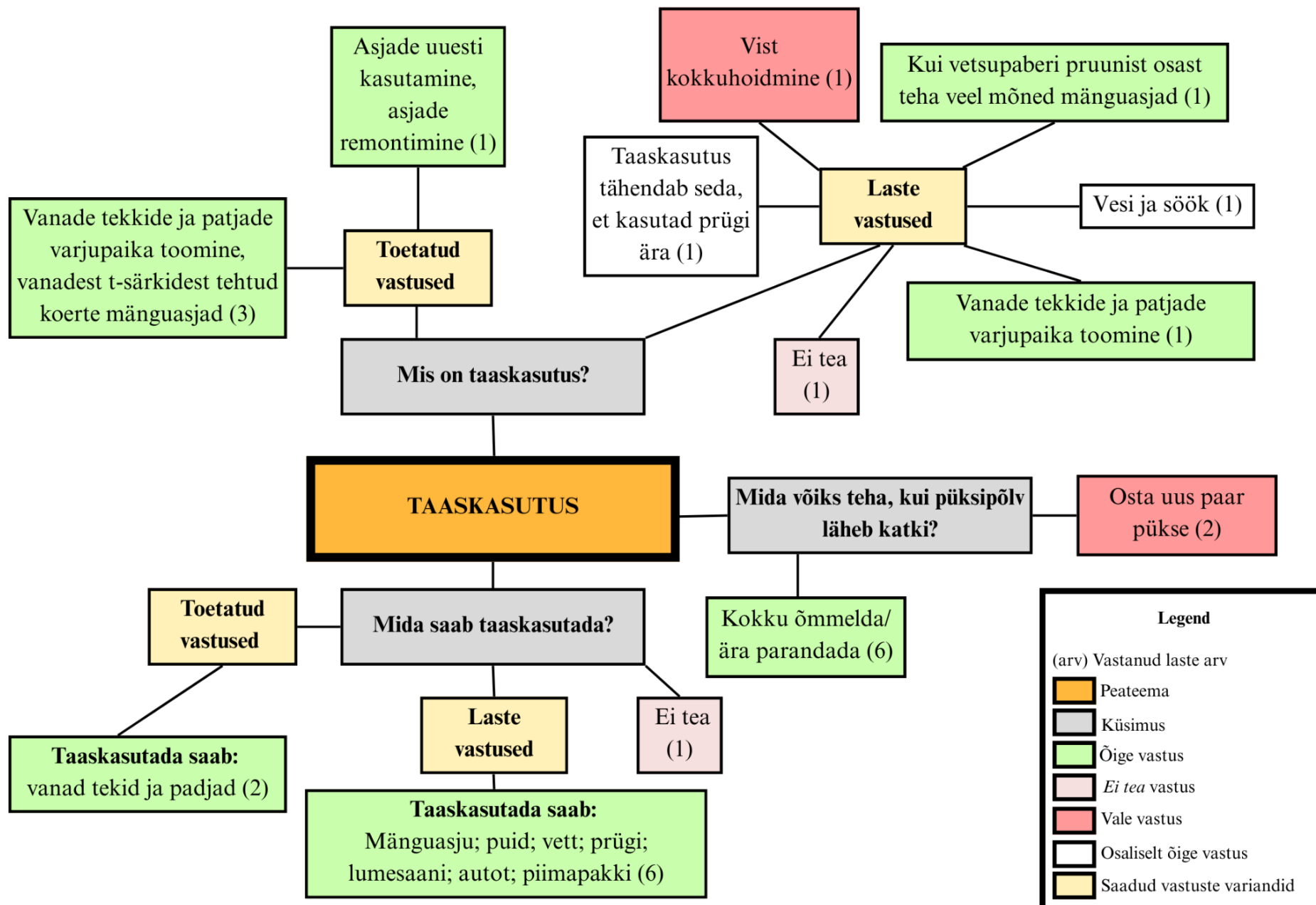
Lisa 14. Detsembrikuu intervjuude kooditabel



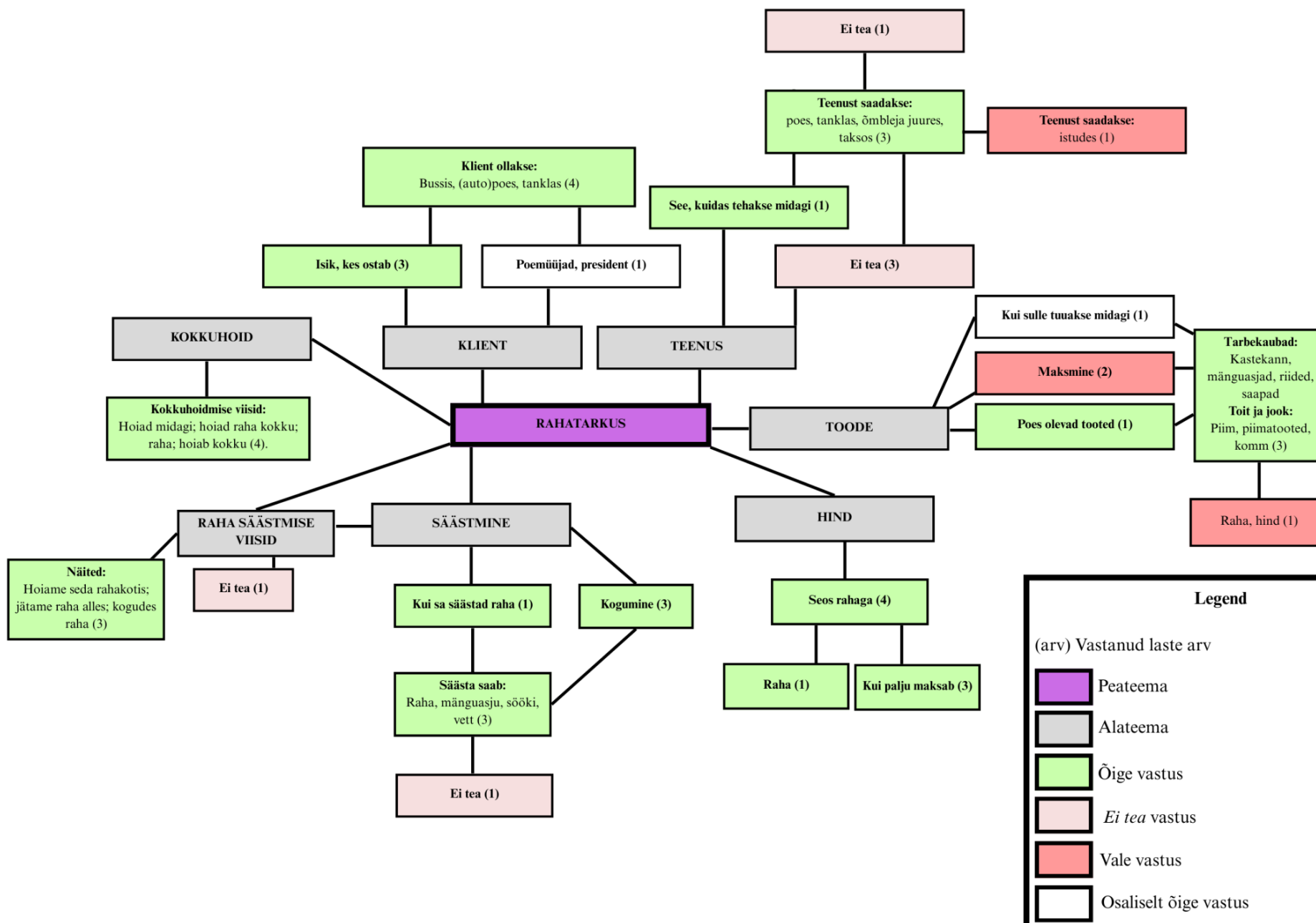
Lisa 15. Jaanuarikuu intervjuude kooditabel



Lisa 16. Jaanuarikuu intervjuude kooditabel (2)



Lisa 17. Järelintervjuu kooditabel



Legend

(arv) Vastanud laste arv

- Peateema
- Alateema
- Õige vastus
- Ei tea vastus
- Vale vastus
- Osaliselt õige vastus

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Ragne Jaama ja Pauline Jamnes

1. anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose „Rahatarkuse matkaringi teadmiste avardumine 6-7aastastel lastel ühe lasteaia näitel“, mille juhendaja on Külli Hiiemäe-Metsar, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Ragne Jaama, Pauline Jamnes

16.05.2025